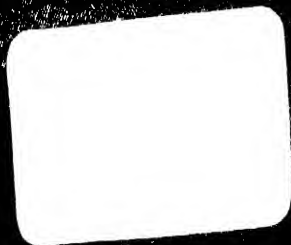

Y

SAIKUTI
CHANCHIN

SAIKUTI CHANCHIN

ATTENTION.

This book is the property of the Govt. of Assam. In case of causing damaged or lost, the borrower is purely responsible for it. He/She shall have to pay the fine of the actual price of it.

Below, due date is notified.
Exceeding the due date 6 paise per book per day shall be fined.

DUE DATE: DUE DATE: DUE DATE:

28-7-80

SAIKUTI CHANCHIN

Ziaktu

Pu Selthuama,

HEADMASTER GOVERNMENT THINGSAI
M E SCHOOL, THINGSAI

Buatsaihtu

Pu C Lalrema, M A , I A S

CHHUT KHATNA, 1000 copies

(All rights reserved)

(16) 111

Sol divisional library

Aijal Mizo District

**PUBLISHED BY PU C LALREMA M A I A S,
AND PRINTED BY PU LALREMA AT THE
J B PRESS, LUNGLEH,
MIZO DISTRICT**

SAIKUTI CHANCHIN

A CHHŪNGA THU AWMTE

Bung

Thuhmahruaı
Buatsaihtu Thu
Saikuti Lungphun Thlalak

THEN KHATNA

- 1 A naupan lai thu
- 2 A mizia
- 3 A nulât lai hun
- 4 Tlangvalho nên an indo
- 5 Awm ni a kham
- 6 A lawmte nên an feh
- 7 Pasal a nei
- 8 A hun hnahnung lam
- 9 A hun tawp

THEN HNIHNA

- Saikûti Zai
- I Lêngzêm Zai
 - II Mibrâng Awihna Hla
 - III Mitthi ngaih hla
 - IV Salu Aihna Hla
 - V Kawrthum Kai
 - VI Saikûti Zai, Laltherı phuahte
 - VII A hun laia thil awm te
Hrihfiabna

SAIKUTI THUHMAHRUAI

Kum 1950 vél khan Pu Lalreman Saikuti chanchin
 1 tûrin minrawn a kei pawhin ka lo ngaihtuah ve
 2 tak a ni a Chuta ting chuan Saikuti chanchin
 3 awm apiangte ka zawt vel a, a sulhnu awm chhunte
 4 lahni ka chhui ta a Amah hi Thingsai khuaah a dam
 5 ung hun rei zawk hmangin a thi a A tar lam hmêl
 6 u phak pawh an la dam nual a a fa naupang ber
 7 vè kum 80 vél nûn a la dam a amah pawh mi nûn
 8 ang tak a ni Amaherawhchu Saikuti hi a naupan lai
 9 a uulat lai chanchin hre chik tumah an awm tawh lo

1 He lehkhahu ziaka mi puitute — Pu Chahruava
 2 (ikuti fapa) Pi Zusangi (Saikuti monu) Pi Dartin
 3 ngi Pu Lalsailova (Lunglêng lai) Pastor Thanzinga
 4 Aiburha (Patlaja fapa) Pu Jalbuana (Thingsai lai)
 5 Bawktala Pu Thala Pu Saikueva Pu Ralchheva
 6 Nkhara Pi Zanengi Pi Chemtawii Pi Chhunzingi
 7 Chawnwêla Pu Aichina

8 Hla thu hrilhfiahah bian Pu Liandila Headmaster,
 9 ro Pu Bawrthanga Pu Aizama leh Pu Chhingtawia
 10 min pui a An vaia chungah ka lawm hle

Saikuti chanchin ziak hi a famkim lo tih ka hria a
 11 a ngaih taka min tanpui theite chuan ka hnênah
 12 a, Pu Lalrema M A I A S hnênah emaw min hrilh
 13 chuan ka lawm hle ang

14 He lehkhahu buatsaih tur bian Pu Lalrema M A
 15 in min buaipui nasa hle a min endik sak a rem
 16 awk min ruatpui bakah khawla chhut turin amahin
 17 buatsaih vek avangin a chungah ka lawm êm êm a ni

18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533
 534
 535
 536
 537
 538
 539
 540
 541
 542
 543
 544
 545
 546
 547
 548
 549
 550
 551
 552
 553
 554
 555
 556
 557
 558
 559
 560
 561
 562
 563
 564
 565
 566
 567
 568
 569
 570
 571
 572
 573
 574
 575
 576
 577
 578
 579
 580
 581
 582
 583
 584
 585
 586
 587
 588
 589
 590
 591
 592
 593
 594
 595
 596
 597
 598
 599
 600
 601
 602
 603
 604
 605
 606
 607
 608
 609
 610
 611
 612
 613
 614
 615
 616
 617
 618
 619
 620
 621
 622
 623
 624
 625
 626
 627
 628
 629
 630
 631
 632
 633
 634
 635
 636
 637
 638
 639
 640
 641
 642
 643
 644
 645
 646
 647
 648
 649
 650
 651
 652
 653
 654
 655
 656
 657
 658
 659
 660
 661
 662
 663
 664
 665
 666
 667
 668
 669
 670
 671
 672
 673
 674
 675
 676
 677
 678
 679
 680
 681
 682
 683
 684
 685
 686
 687
 688
 689
 690
 691
 692
 693
 694
 695
 696
 697
 698
 699
 700
 701
 702
 703
 704
 705
 706
 707
 708
 709
 710
 711
 712
 713
 714
 715
 716
 717
 718
 719
 720
 721
 722
 723
 724
 725
 726
 727
 728
 729
 730
 731
 732
 733
 734
 735
 736
 737
 738
 739
 740
 741
 742
 743
 744
 745
 746
 747
 748
 749
 750
 751
 752
 753
 754
 755
 756
 757
 758
 759
 760
 761
 762
 763
 764
 765
 766
 767
 768
 769
 770
 771
 772
 773
 774
 775
 776
 777
 778
 779
 780
 781
 782
 783
 784
 785
 786
 787
 788
 789
 790
 791
 792
 793
 794
 795
 796
 797
 798
 799
 800
 801
 802
 803
 804
 805
 806
 807
 808
 809
 810
 811
 812
 813
 814
 815
 816
 817
 818
 819
 820
 821
 822
 823
 824
 825
 826
 827
 828
 829
 830
 831
 832
 833
 834
 835
 836
 837
 838
 839
 840
 841
 842
 843
 844
 845
 846
 847
 848
 849
 850
 851
 852
 853
 854
 855
 856
 857
 858
 859
 860
 861
 862
 863
 864
 865
 866
 867
 868
 869
 870
 871
 872
 873
 874
 875
 876
 877
 878
 879
 880
 881
 882
 883
 884
 885
 886
 887
 888
 889
 890
 891
 892
 893
 894
 895
 896
 897
 898
 899
 900
 901
 902
 903
 904
 905
 906
 907
 908
 909
 910
 911
 912
 913
 914
 915
 916
 917
 918
 919
 920
 921
 922
 923
 924
 925
 926
 927
 928
 929
 930
 931
 932
 933
 934
 935
 936
 937
 938
 939
 940
 941
 942
 943
 944
 945
 946
 947
 948
 949
 950
 951
 952
 953
 954
 955
 956
 957
 958
 959
 960
 961
 962
 963
 964
 965
 966
 967
 968
 969
 970
 971
 972
 973
 974
 975
 976
 977
 978
 979
 980
 981
 982
 983
 984
 985
 986
 987
 988
 989
 990
 991
 992
 993
 994
 995
 996
 997
 998
 999
 1000

52 Ted Thingsai

53 16 1963

59

Sêlthuama, Headmaster
 Government M E School,
 Thingsai

BUATSAIHTU THU

Saikhûti chanchin Pu Sêlthuama ziaak hî lehkhah chhut turin ka lo buatsaih a A indawt dan tur remch zawk nia ka hriatte tidanglamîn hmun thenkhatah ch keima lo hriat ve dan leh rin dante ka zep ve nus Tin Pu Liandâla Headmaster Darzovin a lo lawrkha ve aţangte pawhin hla leh thu thenkhat tlêm ka tel baw k a

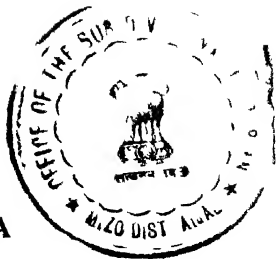
He lehkhahu hî nakin hun lo la awm zêla M literature chhui miten an lo hman atan leh Mizo literature zir miten College leh University ah te pawh an zia tlâk a nih mial beisein buatsaih a nî a A dik lo tur tur emaw belhchhah tur emaw a ziaak dan tawng maw zawk emaw hria in awm chuan min han hria zêl ula a lâwmawm êm êm ang A dik lohna leh a fam lohna te chu chhut leh hunah a tha thei ang bera s that leh tih dik a nih theih nân a chhiartute zawng za min fin chhuabpu turin sawm in nî e

Buatsaihtu

**SAIKUTI FA NAUPANG BER
PU CHALRIAUA A NI**

[PHOTO BY THANGRIDEMA]

SAIKUTI THENKHATNA BUNG I-NA

A naupan lai thu

Saikûti hi a pianna khua chiang taka hriat a ni lo
um 1830 lai vèl khan a lo piang a A pa Pu Thangawna
nai, Khintin mi a ni a, a nu chu Ngûrchuailovi a ni
Amah hi fa tlum ber a ni a, a unaute chu an upat dan
dâwtin — Chawngvungi, Dârbawii, Thangchiauva leh
kûngi an ni

Saikûti techhung hi zai ngaina chbûng tak an ni a,
nah Saikûti pheî hi chu zai a thiamin hla phuah te a lo
iam baw k a zai a uar êm êm a a hla hmingah pawh
Saikûti Zai tih hial a lo ni ta a ni Saikûti pa hi Fânai
al thlahtu Rorehlova hnung zua lo awm ve kum khua
ni a, Rorehlova chanchin aţangin Saikûti pianna pawh
hui a ni ber a

Saikûti naupan lai chanchin hi kan hre tlêm hle a,
awmna khua chiah pawh hriat chian theih a ni tawh
Rorehlova fapa Khawtindâla Khuanghluma a lai
a piang a nih ringte an awm Naupang tê a la nih lain
thiante nênzâwbûk hnuaiah buhlem an ţhap a Pa
lawi pakhat Hmârthanga hi zawlbûk chhuata baw
k ung a zai a Saikûti chuan,

“Zawlbûk hnuaiah buhlem kan ţhap chiam a,
Hmârthanga zai kèlbè lo ang e,” tui hlaah a phuah
a Hei chauh hi a naupan laia a hla phuah kan hriat
eih chhun chu a ni

Saikûti naupan lai thu kan hriat leh chu a sê vên lai
u a ni a Hmân lai chuan naupang la ramţang tham lo
hian se en (se vên) hi an tum a ni ve a Kum 8 leh
um 12 inkâr mi vèl an ni ang chu, Tawngna mahah

“Se en an lai” an tı mathlawn lovin, naupang se kalte chaw chhôn hmeh atân se nei ve si, vêng ve the te leh an nu leh paten chawhmeh tha tha an fôn se tichuan ramah chawhmeh tha tha an va ci a Chuvā ‘Se en an lai’ an lo tı thîn a nı

Hmâr Vânlâiphar kianga Varhva lui kamah Saikûti-teho chuan sial an vêng thîn a An paten lui sh chuan se vênbûk sâng fein an sak sak a, a chun zâr a A chhôngah chuan talbkhuang an dah a, naup ho chuan an khâwng rı a, an duh leh an zar a, a cha an au thûl a Hetiang hian Saikûti pawh a tel niên thîn a nı Tin, an sial chu seṭhi an awrbtîr a, an pah khân a rı rul rul a Mipa naupanghovin sai te an vua a a thenin an thliar a, luiah chuan chiau chel chul bawh a Tlailam a lo nı a sialte ch lamah an khalh hâwng a, a huangah an khung leh a Chutiang chuan Saikûti pawhin naupan lai hunte a lo hmang ral ve thîn a Hetih lai huna rannung reng leh sava hrâm mawı tak tak a briatte chu a ber a châm reng a rıawm a Pangpâr mawı tak ak te te luang dem dem te leh ramhnuaia hnım hrıng ze reng mawı tak tak a lo hmuhte pawh chu a mitth a châm reng a rıawm a Chûng a naupan laia a hmuh leh hrıette chu a lo puitlin hnu pawhin a la th ngihh chuan a rıawm loh va, a hlaphushte pawhrawn tanpui (influence) hle a nih te pawh a rınt awm lo

A tleirâwl tantirh lai vênin mıtın tât kawng thei zia an sawı hi a lo hre ve a, ci a chāk rırü ta hle a khat chu a vânnêih a siamin tât kawng thei pum kh chhar ve hlauh mai a Mı’n an hmuh hlau fahran a puân hnuaı ta thuı a Tichuan tât kawng thei kut tıat lai chu lehiam hawı chungin puân hnuaıah chuzuk dît tawk thîn a An sawı ang teh uai chuan a lo hauh lo mai a A han hawı vêl a, mite ci dân a hmuh a, a zab leh hnukpawh sı zia a upat hnu thier

hăk a ni an ti

Saikôti awmna khua kan briat chian hlat theih ber
Hmâr Vânlai phai kianga Hlingvawm khua hi a ni a
an awm lai hian Saikôti hian nulât a bre tan tawh
rin a ni He khuaah hian zai an lo uar hle thin a
ve ang 'Saikôti Zai' kan tih pawh hi 'Hlingvawm
an lo ti ve reng thin a ni Chûng laia Saikôti zai pa
chu

Khuang khaw zopui a ngûr mah kai sela,
Chûn nu hneha ka duh Saihniangi kai si lo ve
amah Saikôti ngei pawhin hemi khuaa an awm
Lungkawh tlangvâl te hetî hian hla a phuah a

'Chhim tlangvâl chu in kalna mah lénkawî a tâwp e,
Keini lénna selâwn zopui, sa hmul dum dur e,' tîin

Hlingvawm atang hian Thingsai ah an lo kai chho
Hetî hun lai hi kum 1848 vél a ni mai thei e Mi-
khat chu Tûmtu ah an inthlawh bawk a Tlâng sang
in thengthaw nuam tak a ni a, hetiangin hlaah pawh
o phuah ve a

'Khua kan siam e, Tûmtu Zopui pangah,
Dâr ngo lénna khawtlâng romei a lo kai chiaî lo maw?

'Lo kai ve la, ka u Darkhama pa,
Tûmtu zopui zawl a zau ve, i hrai tual lén nân

'Zawl khaw phunchawng kan hél na mah Tumtu
chéng lôr e

Sakâwl kai nân vâ a zau ve, i hrai tual lén na

'Tûmtu tlâng leh Thingsai kan chan chuan,
Thlohmû angin kan chuanna tlâng a sang lo ti u,'

Hlingvawm atanga Thingsai an lo kai chhoh hian an
w hmun pakhat 'Aiduzâwl' an tih hmuna h an lai
h hûma hovin in 150-in an awm a Saikôti te in chu

vengchhak tlâng chhip feet 4580-a sângah huan a
 a An in a tang chuan khua a lang thui hie a Miz
 leh Paw ramte a lang thui êm êm a Saikûti
 khua a han thlir vèl a

“Khua tin lang tlâng ka pa rôn a zau,
 Kâwlah vânrâng chhâm angin lêng rih nâng k
 a lo ti ta a ni

Tin, Aîduzâwl chhak lawkah chuan Khawtind
 vin in 350 zet in an awm a Inhnaih té an ni bawk a
 khat ang maun an awm a An khaw hnih chu
 500 zet an tling a Hetih lai hian ni khat chu kav
 a lo thlâwk a, khuaah chuan a fu a, an man ta
 hlum zai pawh rêl lêm lo chuan an vawrh a, hm
 panin a thlâwk leh ta luah luah mai a Chu chu S
 hlaah a phuah zui ta a

“ Khua tinrawn fang ka chung kâwlingo lêng
 zo kariah,

Hmâr tlâng chenah Aichhông lai lai a sâng v
 tun

Thingsai an kai him hian ropui an intiin a
 pawh a chapo ta deuh a ni âwm e Hmâr lar
 chhuahah Sahlam (Milu khaina thing) atan thing
 an hual lawk a An beisei angin milû khai meu
 awm lawk ta si lo va, Saikûti chuan,

“ Râl in rêl e, kai lo lainêma te,
 In zuat sual e, chhuahtlâng thing lenbuang

“ In zuat sual e, chhuahtlâng thing lenbuang
 Chunglûm lîanâk chhônrawl a vai e ”

“ In zuat sual e, chhuahtlâng thing lenbuang
 Pâr a chhuang e Mizo lû ngênin,”

a han ti ta a Khawtindâlen chu chu a lo hriat

ur ta hle mai a, "Kan Saikûti zít zet hí, engemaw
t ní!" tui a áng ta a Chu chu Saikûtin a lo hriat
a hlau leh hnuhnawh ta si a

saikhaw tlângah lai lai a zing dawn e,
hhim tiang naufa bánah kai i, ka rûnpui mawin,"

han phuah leh ta hlah mai a An lalpa thinrim
chu a dai leh ta a

saikûti pu, Pu Hmâra an tih chu pa hausa tak leh
thei tak a ni a Zau vawí thum a dawh a, Saikûti
lai a lo ní bawh a Chawngchen lám naa Saikûtin
mun a han ngheh tlut mai hí zawnghin zai hí a tui
ng thín a ní awm a sin

BUNG 2-NA

A mizia

Saikûti hí a pianphungawm dân chu nula hian táwk
hmai bial lam ní lo, khabe phír ti sen sawk, ngo
p a ní A nulat lai chuan saíha bengbeh a beh thín
âng hun lai chuan an incheina neih that ber a ní a
nih hnu chuan tieng bengbeh, kheí hnawih sen a
hín

ungsaí khuah hian a vâng lai hun tha zawnghin
mang zo va A nulat lai hian hiate a lo phuah tam
i a lo thiam kher bawh a, chuwághin tui hmaa
im Zai' emaw, 'Khawnglung Zai' emaw an lo tih
chu 'Saikûti Zai' an lo tí ta hial a ní

hming than avang hian Saikûti chuan inlêng leh dít-
wh a ngah viau a, chûng a dítute thenkhat chu mĩ
a tak tak pawh an ní ve áwm e A nu leh a pa pheí
an it zawnghin deuhte chu neih luihtirte pawh an
leuh thín a Nimahsela Saikûti hian nulat vâng lai
heh rih hí a tum lai ve tlát a, hetite hian a hnial

thín a

“ Mintir lo la Siali thlang khuandimin,
Fapa lenbuang ka awihna khua tlat lo ve.

“ Lungtlu lo chu pawm lai a bar ka nu,
Mintir lo u, Siali khuandimin ka mawi lo ve ”

Vawi khat chu a nu leh pain an ti lui deuh tlat
awm a, ani chuan

“ Ka chôn leh zua suihlung in rual em ni ?

Ka kai tâng e, Saikhaw zonémah tuallêng lovin
a han ti hlerh hlerh mai a A pa chuan a ngai ngan
ta lo va, an thulh leh ta nge nge a

Chuti taka Saikûti hi a to avângin tlangvâlho
khat hian pasal a neih mai an lo hlau ve tumbrang bai

“ Lam khiangawin chôn nun a tir che maw ?

Thapui lêng reng rawh vâl zâ zêlin,”

an lo ti ve kawkalh bawk si a

A diltute hlawhchham lungnôr lah chuan a tihh
na dang hre hek lo

“ I ânkâ mah tuiang nêh sela

Nang zawng cho laiah ka ring lo che,”

“ Chôn leh zua chawî dâwn tuaî ka phû nêh maw

Rai ka rah pui ânnêh ngai ing e,”

tiin an lo phun lungawî ve mai mai bawk thín a ni

Saikûti zaiab hian nula leh tlangvâl inzailêma
hla a tam hle a, hetiang hla hi ‘Lêngzêh Zai’ an
thín a ni. Hetiang hla tam ber hi Saikûti pulat lai
chhônga phuah an ni awm e Hêng blate hi thenbnih
a hrana dah a ni

Thiêngsai daikrang kawtchhuahah hian hlaî kûi
ding a Dâwn khaw lai Sailuan Chhim a rôn d
tumin, pêng chhinchhuah nân chu hlaî thing kâp

lung a zep a, "Sailuaia lung zeh," an ti huai huai
 Tùkhat chu Saikùti leh a thianteho thing phur
 ngahak khawm hian phawk an chhuah ta a Saikùti
 "Sailuaia lan nân lung ka han zeh belh ang e,"
 Tichuan thingkakah chuan lung chu a han zep ve
 a tih ang ngein, "Saikùti lung zeh," tih a lo ni ta
 a, tôn thlengin hmuh tûrin a la awm Thing kân
 n huan zêl avângin tûnah chuan tê tak tê chauh
 thei tawh a, a thing pawhin a lo than sân pui
 tawh

saikùti bi thil maw ngaina mi tak a ni a, pangpâr-
 ngaina hle a Tlangvâhovin Tiau kama Phun
 ng zâwla phunchawng pâr mawia an sawi hi a lo
 hmuh a chak ta êm êm a, a inlêngte hnênah chuan,
 phchawng pâr intih vet tei hi mi rawn hawn ve teh u
 hu ve chak êm mai " a ti a Tlangvâlho tha thona
 tak a lo ni a, an hawn sak ta ngei a Saikùti pawh
 a lo lâwm thiam kher mai a —

A hei hi maw phaia phunchawng a pâr vâlin an
 sêl chu ?

La lâwm ang e, sênlai nau angin,"

ain a lo chaw ta a Tlangvâlho chuan chu hla chu
 latin an lâwm êm êm a, amah Saikùti ai mah chuan
 vm zâwk âwm e!

saikùti te in bulah hian thingse buk zet hi a awm a,
 ti hian a ning rilru deuh thîn a, thlâk kawlh vekah
 e mai a Ni khat chu an inah zû an zûk lain tlang-
 chu thingse buk thlâkah chuan a sâwm ta a

ting tin tulâwr puallêng a fam ngai lo,
 Chawzo siahthing a ai nêh duai e,"

tih meuh chuan pathlawi hai fê fê tawhte pawh
 "Keiman ka han thlâk kawlh ang e," an ti a, thing
 hu an vêl that that mai a ni, an ti

Hla phuah a thiam em avang hian min hla phua
an tir fo thin a Mitthi chhungle hian an tir duh
chuang a, vaw khat chu Mitthi- tua tla hlum te, thi
tla hlum te, khama tla hlum te, sai chli hlumte chhu
hla phuahah an ngan a, heti hian a han phuah sak

“Hnawmtui sen vung, siahtbing saipui lung hian,
Khawrang sen vung, pualleng a famna”

“Chhingkhual angin zing zin theih chang sela,
Hmuh ka nuame thlafam buan tual ropui an rel
tun

Tum khat chu sazuk lu an men a zampher hla
an phah a, tah chuan zu an zu a Zingah pawh ch
Saikuti chuan hawn zai a rel ta lo va, a nuin a rawn
ta hial a, “I lawmten kawtchhuabah an ngahk
tawh che a sin, Saikut, lo chhuak tawh rawh” an
Saikuti chuan eng danga chhang ta lo chuan,

“Zampher chungah ka nu, tuanphung loh chu,
Tumpang ki vial var vokin zu kan dawn rih e,
a lo tih san ta then a A nu pawh chu a brilbhai lei
vial awm e

BUNG 3 NA

A nulat lai hun

Saikuti nulat lai hun hi ral hlaub lai hun a la ni a
leh pate chuan an ro tha ber leh nau chaw tur bubfai
thulah an khung a englai pawha phurh mai theih tu
thulah chuan an hu am an bang reng a An zan mu p
inzawnte hi an ban pahnih puan chung lamah an
chhuak a, an zakzeh tham thin a An intuan lum lu
chuan an lo mu lumin, an lo mubil ngbet lutuk palh
a miten “Ral” tia an au hunah an hre ve lo hlaub
tih an hlaub vang a ni a. Lo feh tura an kalin silai
hma an hrai a hnung sa dawbawka, Hlo thlav

inah pawh silai an inchhawp zêl thin a Ral laka an
 theih nân mipaten hmeichhiate tlâwmngai taka an
 n a tûl bawh a Chutilochuan hmeichhiate tân a
 uanawm lo êm êm a nî Saikûti pawhin heti hian
 a lo phuah hial a

Tleitir lâwm chu ralah ka ring nêw maw!
 Pathlawi lungliana ka lâwm lo chu,"

Chu chu a lâwmpa ten an lo hriatin an lungawi zân
 puh emaw nî heti hian an phuah lét ve ta a

Ka lâwm te u, suihlung in phang elo?
 Ka vêng ange Bâwite tuişum Zathang ral karah

A changin mipate chu rawlrala changin Tiau ralahte
 in lamahte an rammu thin a Mî lute, sa lute an
 bawn a, a changin salte pawh an rawn kai a An
 au bâwng chu khua atanga thawm hriat theihna
 nah an han riak a, zankhuain tlâng an tîr a, chu
 chuan in lama nunauhote an han thawm vél thin a

Rammu lo bâwngin tlâng an han tîr dut dut hi
 n, in lama nunauhote chu, chúng rammuhô hmuah
 chuan an zauthau helhhawihin an mu blei thei tawh
 lo va

Nulaho lah chu, mî huaisen râl va kâp leh mî va
 tawntîr atan chhawn leh lênglep te an buatsaih a,
 ai phili chûk tawh thin a

tûkah chuan, a khuain rammuhô hmuak tur
 kawtchhuahah an chhuak khâwm a Nulahote
 Saikûti-hovin mî huaisen râl va thatte chhâwn
 tîr tûrin an lo inpeih vek a, kawtchhuahah chuan
 the, milu rawn hâwnte chu chhâwn an lo tawntîr a
 anga chhâwn an lo tawntirte chuan an milu bawn
 u leh sain an lâwm ngei tûr a nî a Sialte an talh
 a in a, an lâw bûng bûng thin a, Saikûti pawhin —

“ Ləimi man la tanchhawn ka hian ang che,
Tualah ləng lang lenruai su berin,”

Pual changku tuan mihrang tlāng a au,
Zann awi i, leido thlunglu, haulai sial ngən e,

a lo ti a ni An milu lām chuan ni hnih, ni thun
awh thin a Mi huaisen thian chhuahte tən “Hrāng
an siam sak bik thin a, chu chu midangin in ve a th
ngai lo Mi huaisente chu an tlāwmngaih vāngin an
daih thin a, an zawng luai luai thin a ni Hei hi c
hun laia an inchawimawina sāng ber pakhat a ni

Milulām nikhua an hla sak thinte chu “Mih
Awih Hla ’ an ti a Hemi bu then hnihnaah chutian
chu a hrana dah a ni

Hetih lai hun bawh hian sakei huaite a tam a
ah dai a rawn vèl a, kāmkkār leh daipāwna ran rial
rawn seh thin a Chutiangin sakein sa a rawn seh ti
hriat ve leh, ‘ Sa a tla e,” tūn an au va Chutia a
hriat veleh pate, tlangvālhote chu meichher chhūn
zawng chhuak a, sakei sa seh chu chhuah sak ngei ti
an ūm thin a Zān lama an chhuhsak loh pawhin a
ah an bei zui leh ngei ngei zèl a ni Khaw chhiat z
hi sakei chēt duh hun a ni si a, tlāwmngaih chhuah
ēm ēm thin a Saikūti pawhin

“ Sakāwl lungin dai a rawn vèl e

Tho rawh u le, hrān tum vāi zawng chu!”

a lo ti ve a ni

Thingar tlāng atang chuan Muallianpui tlān
han thir a khaw ther kai nān an it hle mai a, mahse
a tit au ring si a Kai an chākzia an sawin an titi a
hie thin a Nakhat chu Saikūti leh a lāwmte Chāt
Lungbək khām kovah an va chuang a, Saikūti ch

“ Ka zuk thir a, Muallianpui khan tlāng a
dār e,

Than dub vāi leh lenlai chhawn ngən kai nān a th

Nghosai lèna ka thlang Muallianpui kái,
Lo sèi lo u, Rolûra chawin,"

ti ta a ni

Tichuan Muallianpui kai tum chuan an inpuah chah
Chhim tuipei (Kolodyne)ah khian Nghachéng lui
ahah lei an dawh kai ta ruih mai a, Zuangva tláng
ah chuan in 30 vél Nochhûma hovin an va inthlawh-
hmasa a Nochhûma hi indo mi mi huaisen a nih
gin, a Pa Khawtindala hian sùl lo su hmasa tûrin a
hi hmasaktir a ni An hlaah pawh

tel lo vin vakâwl chuan tláng a lo ngui ruih e
Leipui su dùm dùm chungah khian nunnêm kái ve
maw ?

Leipui su dùm dùm chungah va kai ila
(a ngaihzawng mual zâ te'n an liam ta e, '

ti a ni Chutia an hlauh thawn ang ngei chuan
ti lam Serkawr lai Thawnghiana n Sangau Pawiho
in Nochhuma-ho chu arawn rûn ta a Nochhûma
nupui Dârbilhi rai tuih pawh an man a Darkbuang
ah an inngâk khâwm a, pa pakhat chuan Nochhûma
blum a tum ta a

A nupui Dârbilhi chu a thirrim hle mai a "No-
ma kha han that teh reng u in tuar tûr chin pawh
e lo vange" a ti ta tên tên mai a Darbilhi chu
ntláng lai Zahuata fanu a ni tih an han briat chhuah
n an hlaui leh hnuhnawh a Chutih lai tak chuan
akhat thi rui hi a tlu ta a, a vir ta ohûk chúk a An
chhu an darh ta vek a Chutih chhúng chuan No-
ma chu a kai bo ta a Darbilhi pawh chu háwng
an tîr a, an lah chuan, ' Ram palailêngah engtin
seimahin ka háwn theih ang? ' a ti a, a vin hlur mai
Tichuan an kalsan ngam si lo va, a cháng leh an
a, an buai pui ta hrep a

Tin Nochhûma rântute khân Thingsai hovin an

rawn puih theih loh nân, Tuipui lei chu an lo s
lâwk vek a Amaherawhchu, an lei khaina an
chah hmaib a zualko an kai thei hrâm a Thin
chu an han pun a, anni chu an zuk thawk thla a
an um kian sak ta a Hemi hau hian Muallianpui
kai nghej ta a Khawtindâla leh Nochhûma Muallia
an kai kim vek chhông hi kum hnih emaw kum
emaw a nih rin a ni.

Saikûti pawh a unau thenkhatte kai hmase
tel an awm avângin Thingsei khua a tângin Mualli
khuaah chuan rei tak tak chhâm a zuk zin thin a
nu Dârbilhi pawh heti hian hla a phuah a

“ Lallianbûk nu n hrai a awi e sawngka in lèrah
Hmông hai luain i rûn thim ruai, dokim sai ba
tun Lalnu Dârbilhi chuan Saikûti chu milu lam
sawm a, Saikûti chuan sele ki eng pup mai hian
chawi a

“ Vâi namên chu in pa thiau ve, zâlêng kan taw
Laimi man chu chhôngah lénchawm a ring c
nghian e

“ Nangmah hi maw Lian khaw chhan Mibrâng
hrilh chu?

Khâwn lai dan u, Tiau râlah hnâm lén vâlte za
chu !”

a hao ti ta veng veng mai a An zai a tui nasa khav
bang thlang chu a tla dâwn emaw an ti thin a Diti
chu a kang dâwrh dâwrhin an hria a Lalnu Dârb
pawh a lâwm thlu a ni ang chu, a thawk lawk a, a p
thûlkhung a va phawrh a, Saikûti chu a pe ta ring
mai a, a hao silhtir leh ngâh a Saikûti lâwm ve chu

“ Kâwingo angin ka chang ka zâr dâwn e,
Lallianbûk nu'n kâwlah bilhpuan a tjal min hla
Lallianbûk nu ânka tui ang a nêw e,
Saikhawpui kan thâwm a hian e, hmâr kâwl a chhu

Lwrh puan ze tha tângah bâng ıla,
Likhaw zâwl mawin a lêng ti u,”

ti leh ta hlerh hlerh mai a, an hlim nasa êm êm a
tùm khat chu Zahauho an nawr lain tiangvalho
Tiau râlah an han rammu a Saikûti ngaihzawng
nga pawh a tel ve a An tùm that dawn loh avâng
ni an thang rei hle mai a Saikûti pawh a lung a
a khua a har hle a, a ngaih pawh a tha zân lo a ni
e

Kan khaw vâl tha chhak tiangah lêng zo ve,
Thlenghial vâl tha kan rûnah an lawi lo ve

Thalh hreng rawh maw, Vuangtu Nghosai lung lian,
Tâm rêl lovin kan khaw vâl tha Tiau râlah an kai e
Chhaktiang ram loh in hrilh Pautu bûng phun
Hmuh ka nuam e, nghosai thiàng lènna

Pautu bûng phun hi maw, zaiah in chaw?
A tâng zâr khi dokim thlunglu bân nân a tha e,”

ila a lo phuah ta hial a Chutia a hlauhthawn ang
chuan an han chesual a, Tuvunga pawh chu a vâ-
zingah a han tâng ve hlauh mai a A ruang pawh
m lohvin an rawn hâwnsan leh ngâh a Chu thu
ngaihthlâk tak mai chu Saikûtin a lo briat chuan —

Senhri pâr iang ka chhak Bawmzo daiah,
Pualchang hmul ang ka di in hlân e

Han thlir ıla chhaktiang Hrômsâwm daiah,
Senhri pâr iang Vungdâng an thlau ve,

Min sêl lo u, zatlângin dawn lungrûkah,
Artenâwn pâr lènla ka chuai e,

Min sêl lo u, hawihkawm ka lenrualin
Di then chungah sushlunglên tuar har ka ti e,

Ka riang lua e, Liankhaw zathum laiah,
Chhasilai ka chân hmélma di pârang lo riam lo u,

"Fam zawng tawh nân mîm leh sâwnfâng kan za
Hmêl hmuh lohva Vungdânga khân phurhlân
ve maw,"

"Ka kham ang e, ka tum loh dârin e,
Vungdâng kan ngaih kumtuang hlui lo ve,"

tun bla a lo phuah ta a A sùn nasa êm êm a, a tap
a ni an ti,

BUNG 4—NA

Tlangvalho nen an indo

Saikûti nulat laia nulate inchei dân chu ram
hna an thawh dâwn chuan kawr chhîng tak hnute
chauh hi an ha a In lama an awm chuan kawr ha
puan an bîh mai a Mîpa inchei dân chu ram lam
an thawh dâwnin kawr fual 'ak khûp thleng lai hi
a, hrênpereng an kaih a, iptê ar ak bawka Ina an
chuan kawr ha lovin puan an veng mai a Mîpa
thil awm ber chu chem, vaibêl, (an zûk loh larin
(vaishlo) bâwm, leh tuibûr ûm a ni a Mei an zu
chuan tuibûr an hmuam ber thîn a

Tum khat chu tlangvâl thenkhatin tuibur ûm ah
an ning ta deuh emaw ni heti hian an rawt ta a ' N
ho hian an kawr an thuin iptê siam tel sela, chu ip
chuan tuibûr ûm pai thîn rawh se," an ti a An thil
chu fîng an tiin rawt fuh pawh an inti hle a ni ta ve
Hlawhtling sela chuan tuibûr ûm iptêa ah ziah a ngai
lo vang a, a engthâwl thlâk hie mai tûr hi a ni a T
vâlho thil rawt chu Saikûti beng a lo thleng a a han n
tuahin thil âtthlâk tak nîn a hria a Tichuan tlang
chu an âtzia inhriat chhuahtir a tum ta tlat a Nuk
ko khâwm a, heti hian thu an titlu ve ta a "Tûna cl
chuan keinî nulahô pawhin tuibûr kan zuk dâwnin
kah tēkah chauh lo chuan mei kan siam kai tawh t

tun Chu chu tlangvâhovin an lo hriat chuan
mî tûrah an ruat ta lo va An thu rawt kha an
ta a

tih lai hian tlangvâlho nula rim hian an nula
na thawh lai thawh pui ve an ching deuh a nî

Chutianga nula hnathawh an thawhpui thin pa
u la sai hi a nî a Tlangvâl thenkhat to ve mang
a chung a tlaktlum duh site hian mî aia taima fâl
âwm tak hian nula thenkhat la sai tûrte bi an lo
wh sak thin a Tlangvâl thenkhat taima ve vak
o ten an lo ngaimawh ta deuh va Tichuan Zawl-
an sawiho ta map map mai a hetiang hian thu an
pek a Tûna chinah chuan tlangvâl tumahin nula
u sakî, sai thum aia tam tumkhatah sai sak tawh
, chumi bawhchhia apiang chu an puan pawh
ak tûr," tun Chu chu Saikûti a lo hriat chuan
a za rilru hle a, tlangvâlho âtzia chu thailan a
e ta lat mai a Tichuan nulaho a ko khâwm ve
tlangvâlho âtzia leh khawih harh deuh an tûlziate
a, heti hian thu a rawt ve ta a "Tûna chinah
nula tumahin tum khatah tlangvâl tujbûr vawî
aia tam theh loh tûr," tun Chu chu nulaho pawh-
temtih pui ve ta a

huchia nulaho thu tihthlûk chu tlangvâlhoovin an lo
chuan an thin a rim hle mai a, Saikûti an mawh
ta a Tichuan zawlbûkah an ngaihtuah khâwm leh
lah mai a, Saikûti fin an chelh lohzia an hriatin
rilru deuh va Mahse a tih ngaihna tak chu an
lo va Saikûti chu do rawn an titlu ta ringawt mai
thu tihthlûk dân chuan, Saikûti te chhông chu,
nî that niah ensan tûr a nî a An inah tumah chuan
h tûr, biak pawh biak loh tûr tih a nî a Chutiang
hu Saikûti chhôngte tân chuan thî tawrb breawm
nî ngei ang Saikûti erawh chuan tlangvâlho thin-
a chhan chu dik a ti thei lo va, chuvângin an han
pserh pawh chu pawisa âwmîn a lang duh haub lo

va Kawtchhuaha feh tûra a lo chhuakte hi tlang chuan lo fu rawn an rawt tshin a Mahse Saikûti han intihngên dante thiam ve tak a ni a Laiou Dai puan pèk a han sin a, kawtchhuaha a han inchhuih duih mai zawngin, tlangvâlho chu an zual leh a fu hmasa ngam an awm ngai lo a ni, an ti Tin, Si hian chutia tlangvâlhoivin an do rawn a pawisak i chu heti hian a tlang a

“ Chhakah zathang râl zâl lo vâla,
Min phiar vèl e, lawhlêng rûn karah,

‘ Min phiar vèl e leido za ral angin,
Lawhlêng sialh suihlung phang lovin ”

Hei hi tlangvâlhoivin an lo briat chuan an t rim leh zual sauh a an in hâl an rawt ta a Mah hâl êm chu an rawt puitling zo ta lo va an luh thiati sak a, an sa thing zârte nên an hâl sak ta h huih mai a Saikûtin chu chu a hmuhin heti hian ta a

“ Vâl zawng lungruai palang ka dang zo lo,
Chhermei chawin siahthing tlar bung hâl an ta e ”

Heti hun lai hian Thingsai khuaah chuan i Vêng a awm a Pawi kan tih hi Laiou an ni a, Tia mi an ni Tiau râl ram hi ‘ Khalh Khêng Ram ’ an tshin Fânaiho leh Laiho hi inunau tak an ni tshin a chhuma nupui Dârbilhi pawh Thlântlâng Lai lai f ni nghe nghe a Chuvângin an inawm pawh nual tshin a Saikûti hian Lai tawng a thiamin anmahni p kâwm ve fo tshin a Chutia an khaw tlangvâl rualin lai chuan Pawi vênga an hotupa fapa thingah a tia a An khawhar lènpuinah chuan Saikûti pawh a tshin a, Pawi tlangvâlho nên an zai a Thingsai tlar ho run luh nân a tilui ve reng pawh a ni ta ve Khingte (tengeng) a bun a, khuang a bêng det de

Lai ɬawngin hlate a phuah vèl a, Lai ɬawng leh
wng in pawh nawkin an zai der der mai a

Chawmte hlerh hlo lakín sen mawng nâwl chawng
chhím la,
awh ka kawm vâl mí zawng nih, lêng sângah ka
rêl lai hna, "

a zai hem hem mai a (Khuang ka la ang a,
ng tihdân ka zir teh ang e Ka thiante hian induh
h mìn ngai a ni awm a, a tihna a ni)

an sen siar e vâl zawng ɬanglai kan mawí,
hingte kan bun kan lo saikût ve rêng a ni e, '

tí leh nghal a Pawí tlangvâlho nên chuan an zai
tlâng hle thín a ni Amah dotu tlangvâlho pawh
lh a hai letling viau a ni awm e A tâwpah zawng
gangin an hre ta lo va, inrem leh an lo rawt ta a
emna thu hí tu rawt hmasak zâwk nge tih Chiang
hriat theih a ni tawh lo va Engpawh ní sela a tu
m pawhin nuam an tí lo tawh nín a lang a, inrem
a an tí tlâng hle a, Saikûti te chuan inrem nân zû
sâwm an sa a inremna ní tûr an ruat lâwk bawh
umí ní chu Saikuti hian a nghâkhlel hle a ní âwme
an belpui zû khuai ang a thlun ném maw,
êng rual mu ang ka nghah lai vângin, "

Tichuan, inremna ní tûra an ruat chu a lo thleng
n zû sak pawh chu a lo thlun ta hle a Inremna
zu a, hím takín an zai ho leh ta dūr dūr mai a
tí te in chu a lo lûn leh ta hle a, zai leh nui rin a lo
leh ta a ní

BUNG 5—NA

Awm ni a kham

Hmasang ațang tawhin Mizo khawsak dāna lo vah hi mīpa hna pual bik a ni a, dāp nārān in naah hmeichhia an feh ve ngai lo An feh vək pa bai tui chhuang atān emaw lek a ni t̄hīn Hmasang a la ngaw lai phei chuan lo vah hi a hau tak lehze hmeichhe han inrawh vena t̄ur chi aha lang lo reng a ni Hna dang erawh hi chu a hmei a paa tha a ni t̄hīn a Buh tuh, bnuh kawih, hlo thlawh leh sengte hi chu nula leh tlangvālten inlāwm tawnin thawkho dial dial a Chutiang chuan a baht hlākna hrehawmnate an lo theihngihlin nuam ti takin hna thawkho ve t̄hīn a

Nula leh tlangvāl inlāwmte chu tūkthuan ei khawtchhuah lungdawh zāwlah an innghāk khawm a Nulaten an lawm pate buhfūn phurh sak an ti anni'n, "Ka ak thei ve bawk an lo ti a, an lo pder a Tichuan tlāwmngai leh tlāwmngai an inchuh chāk t̄hīn a Nulate'n an lāwmpate chu thehtāwp duat a An kawr huhte an hem ro sak a a balh le sūkfa sak a, a t̄eh leh an bel sak zel bawk a Chi an tih t̄ur ve rengah an dah tlat t̄hīn a ni Chu chuan nula leh tlangvālte hi kalhmang fel tak ne lo khawsa tlang t̄hīn a Tlangvālte tan chuan la hawihhāwm leh bengvār tak nehte chu a vanneht in a thawventhlāk em em a ni

Chhōnah chawfāk a lo hua a chaw an han eho Nula zakzum zual dehte phei chu mī lam pawh ngam lovin an kimki reng a Mui ei tam an tih h hrān in bār hnh-khat lek bār in an kham mai t̄hīn a thawb laun nulate chuan tui b̄ur an zu reng a, an pate tui b̄ur alin an chāwm hneh ngei ngei t̄ur a ni a vāng chuan a ni nupui zawn ni khuaah pawh, meizāk a tha," an lo tih ve fo reng t̄hīn ni S

lwn chhâwng tuibûrlai zûk ka maw emaw,
al emaw chhuihthang tem teh le,

pisèn nau nâwn fâng fah angin,
bûrtui allâi ka fah ang che Vungdâng, mìn ân la,"

a A tlangvâl pa khân a lo duh lo der ve khang
naw ni.—

hûnnu sak loh zaléng ka bûrtui,
uang tha puallénga'n dâwn nuam love '

an tibkhum ve leh nghal a

Jetih lai hun hi, kum 1870 hma lam a ni ang Kris-
sakhua hian Mizo ram a la thleng phak rih lova
hawh hunlai chuan hna an thawk reng a, nitin an
an hah luat deuh hunah an chawl mai a Vawikhat
buh tuh lai hun a ni a, buh tubin tûk tamfê an feh
tawh a, an hah hle a, awm a chakawm tawh reng
h tûrin an dan pangngai angin kawtchhauhah an in
khâwm hmur mai a Nichhuak chho lah chu a sa
rût si a, daibul thinglêrah chuan Thereng an hrâm
uaia Ina awm mai chu chak tlang hle mahsela
chhuan lam tûr an hre si lo va, han kir mai lah chu
makah an ngai si a Nakin deuhvah chuan pa pa
nian heti hian a rawt ta phawng mai a " Saikûti n
ng hram hi hlaah phuah sela chumi lawm nân awm
n kham dâwn nia tûn Chu chu mipui lawmzâwng
lo ni a, tichuan Saikûti chu hlapuah tûr chuan an
ta a Saikûti chuan a beng a han chhi a, Thinglêr a
ng hrâmmawî tak chu a han ngaithla a, a nui ta
er mai a

Léng zawng ramtuan suihlung mô ang hertir,
Châwmbéng lovin siahtingah zairem chhûng in ni e '

a ti ta veng veng mai a Chutah zet chuan a khaw
li chu an haw hâw ta hluah hluah mai a An feh tûr

chu an kîr leh ta hum hum a Saikûti hlaphua
chuan an zai nilêng ta ringawt a ni âwm e

Tumkhat chu fûr lai a ni ve thung a Hlo thla
a ni a, an hah tawh hle a, awm hi an chák tlâng
Tûk dang ang bawkin feh tûr chu kawtchhuah lung
zâwlah an chhuak khâwm a, an tlim hmur mai a
an han thlîr vél a, a fual ruib si a A vawt tûk mai
a, chhim thlang lam an han thlîr chuan Pamânga b
chu a hñm kuh baw a Tiau leh Tuipui infina
ah chuan Tuipui dung zui zâwngin ruah kûng a zâ
nguai bawk si a Han ngaih rêng rêng hian feh hi a
awm lo hlah hlah a Tichuan awmna tûr chhuanla
zawng leh ta a Chhuanlamah Saikûti hla an phu
leh ta ringawt mai a Ani chuan

“Tûkin chu Saikhaw dâwnlung chungah,

Ka hawí vél e chhimtiang kawlrâwn tlâng a t
lo ve,”

a han ti leh ta hnép mai a Mipui lawm chu an a
ta dur dur a, khaw lam pan chuan an kîr leh ta n
nguah a

BUNG 6-NA

A lawmte nen an feh

Ni khat chu Saikûti hi a lâwmte nen lovah a
hova Chutia hna an thawhho lai chuan a lâwmte c
zai an rawt ta tlat mai a Saikûti chuan hnathawk ch
han zai êm chu âwm a ti meuh lo va tichuan a lâw
bmîng chu anmahni tihlâwm nan hlah a phuah
ta a

“Hraite kan chawí ram loh pangpâr a ngén,
Nichhôn ka lâwmín zai an ngén e ,

“Zopua te, Chhanhuai, Sailuma te,
Thabnimchiar, di ngai Khuanghniangi ”

108
25. 7. 29

ti ta a A lâwmteho pawh chu an lungawî tâwk a
 ng ve dêr bawk a, hlim tak chuan hna chu an thawk
 leh ta a

Tum khat chu Tinchhama leh Lalchhiaa a lâwm a
 ehnaah chuan Sakhi a lo chhuak hlahh mai a,
 hiaa chuan Silai a lo keng a, Sakhi chu a kap thlu
 a Tichuan thlawhlai a chuan sa chu an chan ta
 map a, an hlim hle a Saikûti pawh chu chutia a
 pain sa a kâp ta mai chu a lâwm ve hle a ni awm e

Nichhûn ka lâwm Laldânga tanchhâwnah,
 Dawng thum sai runah lo lawi rawh maw '

lawmpa chu a han phuah ta a A lâwmpa Lalchhiaa
 lutuk tih ngaihna hre lo chu thlawhlai awiah
 n a lum ta ringawt mai a, hlo thlawh tan thum zet
 n e, an tih chu'

Ni khat thung erawh chu Saikûti lâwmpa pakhat
 Sava no thla zawp thlawhlai a mî hi a man a, a ipté-
 ak ta a Naupang lawmah ina hawn a rilrûk deuh
 a Chu sava note pui lunglêng mangang chu vauva
 g lérâh chuan a bram a hrâm a Saikûti n chu sava
 hrâm chu a hriat chuan a khawngaih ta êm êm a
 wmpa lah khân a sava no man chu chhuah zai a rêl
 va, Saikûti mangang tawngkhawng chuan

Sâng thinglérâh i chûn ânnêmpui,
 Tapin riang thingtin lo dil na e

n ti ta hlahh hlahh mai a, a lâwmpa thinlung chu a
 hle a ni chawk ang a, a ipté chu a han zen a, a
 no ah chu a phawrh lawk a, a chhuah ta daih a
 h lumnaah khân a thla zawp pawh a lo parh leh tawh
 au thinglérâ a pui hnênah chuan a thlawk chho ta
 mai a A pui chuan a lo lâwm êm êm a chawte a
 ea, hlim takin an in chhaih a, an hrâm dôn leh ta
 ber a Saikûti'n chu chu a han hmuh chuan a thin
 g a khawih hle a ni awm e --

"Ka chung sirva hraité puanang chán hnu,
 A tawng leh e, lungduh tinkim chhônrawl a hla
 a han ti leh ta hlah hlah a A lăwmpa hian saya no
 lo ak blum ang tih a hlau hle awm e

Tum khat leh chu buh lu chuh hun lai a ni a Sa
 leh a lăwmte chu buh lam an bung mək a Chut
 tak chuan an chungah vapual nupa an lo thlăwk
 huau huau mai a Saikûti chuan, " Khai le, lăwm
 vapual khi an thlawh lam hmam hla i nphuah
 hman siak ang u le!" a han ti a A lăwm Dărbav
 chuan

"Thla chán bualin a lêng khua mawin,
 Ka lăwm Dărngohmél iang e phunbung zâr maw
 a han ti ve thua hman a

Tûk khat chu Saikûti lăwmpa hian engmah p
 brilh lăwk hauh lovin vârtianah sa pên a lo chhua
 daih mai a Saikûti chuan chutin a lăwmpa a kal b
 hre hek lo, kawtchhuahah a nghâk ta veng veng m
 Mite feh tûr chu an liam zut zut a, a lăwmpa awz
 chu a iang ve ta lo va Nakinah chuan mi an liam z
 tawh vek hnuin nu tar leh pa tar feh hnukhâr, tla
 hnua lo kal ve hian, "Saikût, i lăwmpa nghâk i nih c
 i nghâk chhuak lovang Tûkin zing vârtianah kha
 pên a kal daih alăwm," an han ti a Saikûti chuan

"Ramţuan rêl lo ka lăwm Ânêmpua,
 Tawmang maw tha Tharsa bawlin a kal
 Fărkawnah,

"Va tawng rawh maw, Rûntu thleh riat ng
 lunghana,
 Than lai a ni, ralah ngai i ţuan, ţûl dăwn lovin
 a han ti a Lungawi tak chuan in lamah a kîr ve
 ta mai a

BUNG 7-NA

Pasai a nei

ŋôti hi a hming a than êm avângin miten hmuh
n an chák êm êm thín a An inah hian mikhual
te hi an thim hmer hmer reng thín a Saikûti

ham tin vâlin tui ang an rawn zâwt a,
emten chhâng la, ka nu, vâl zawn an kai rûn
maw e,

thippui valin sakhming an rawn zâwt a
muh a nuam e, Saikût hmél leh Thingsai kan
vângkhua,

n1

m khat chu mikhual tlangvâl thenkhatte chuan
hi nula sih hnip leh buan chak lo deuhvah an
a, an tawng an lo thlahdah deuh a n1 âwm a
chuan a lo ngaimawh ta deuh va

tawng awl e, chhíngkhual vâl uangate,
khaw lânú zâwl hlui lêng angin,

khaw tlângah chônnu'n mìn chawí laín
zâwl awm lo, kan rûn ârang an kai tam nâ e,

khmél thain chhíngkhual mah thang ula,
ngai lo vang uan hmang vâl rual chu,

tihsan ta hem hem mai a Mikhual tlangvâlho
menna pawh an hre ta lo va, an zak lutuk chu an
pheuh pheuh va, an chhuak fai ta vek a

nkôti hian a nulât laín hmél duh a neih thu te hi
muin a sawí thín a A tlangvâl hmangaih te hi a
ten an bal sak hie thín a n1 âwm a, an hauvin an
bawk thín a Aní'n a chhân vena chu "Mí bal
l duh suh u'n, sâwn lo pai pawh n1 ila, falak
ka pai lo vang," a tihsan mai thín a

Tum khat chu Saikûti hian Khawtindâla fap
tlaia a hmangaih a An chêt dânah a pa mit an t
deuh emaw ni, an tûkthuan ei lain a pain a zi
“Mî lal puite chu lo hmangaih ve ngawt tûr a
ném neih zawh pawh i inring em ni?” a tî a
chuan a chaw khawrhna buhtlei hian a pa chu a
lup a

“Aî ka pa e, tum tâwk tûn dâr ang ka chh
maw

Hmêl duhah lunglai ka mâwl ta e ”

a tih san ta thên mai a

Saikûti nuţapa Thangchiauxa hian sa a kâp a
an lâm a, Saikûti chuan thiam fahran hian hla a
an zai a tui kher mai a Hla te a han phuah ngh
bawk a

‘A mî u e, ramtuanin kal zo ve,
Kei ka u e, tui leh luangah nghosai dang vèl

“Tân Lasi leh ka lungkham zâwl ıla,
Rual zawng laiah thanghleî tâng ka tî

“Sa tî lu leh hrih hniang awih nân ka tî,
A kal ruai e, ka zai lêng zêmah, ’

a han tî a An hlim êm êm a

Chutia an zai chu an hlim deuh va, zan te pav
rei tan ta a Saikûti chêt dânah a pa mit a tlung
lo emaw ni a thawk lawk a “Saikûti midang’e p
hla hrih an duh ve lâwm ni?” tih pahin a thu lai
va pawh thawh dâwrh mai a Saikûti chuan

“Zânin chuan nghovâr zânin kan awi,
Chhîm thîpui leh kei ka zuapa’n hrân chân
nei e,”

a tî a, a mu ta daih mai a. Saikûti tel lo chuan

hu a tui thei ta meuh lo va, rei vak lovah chuan
ve ta mai a Saikûti pa pawh chu a hrilhha; let-
âwm e

kûti hi pasal nei lovin rei tâwk tak a lêng a
ng mite ngaihdân chuan falu hloh tih tûrin a lêng
Amah aia upa zâwk Zakûnga an tih chuan a be
mah Saikûti phe; chuan pasal nei a la duh lo
ang deuh va, mahse a nu leh pa leh a unauten an
va, an tîr lui ta a Tichuan hmasâng Mizote ngaih-
wh a, "lêngtûl" tih ngam ve vein Saikûti leh Za
hi an lo inner ta a ni Chutia an lo innerh tâk
uan an lo inpawm rem phian nghe nghe a, fanu,
ein an lo khawsa dún ta a An innerhna hmun
bi Thingsai khuaah a ni a, an innerh hnu lawkah
inpui an kai ni âwm in a lang

khat chu Saikûti mo thar lai a ni a, puan a tah
teuh hle tawh a, chumi nia zawh ngei tum chuan
mawh delêngin a bei a Chutih lai tak chuan mi-
chawfâk tum an lo thleng ta tlat a A hmingthan
n amah hmuh duh rêng rêng bian mikhualte bian
ang an zawng lui hrâm thîn a Chuta mikhuâl
ak tûr lo thlengho pawh chu amah Saikûti hmuh
vânga lo thleng lek fang hi an lo ni a Saikûti
a puanbu vawn lai chu lak lawh teh mahsela
sana mikhualho rawng han bâwl sak chu a tih tûr
tlat sia Hreh hle mahsela thatho âwm fahranin a
a mikhualho ei rawng chu a bâwl sak ta a Fairêl
hinna an chaw eina thing thlêng chu a la a, a nuai
vk sawk a, an chawfûn a theh sak a chhuara bai
a suah sak a, mikhualho chuan chaw chu an ei ta
kûti chuan chutia mikhual chaw ei lai chu a puan
a vawn san leh mai tak hi a nâp a Mahse chu chu
haw a ni si lo va Bet lo zet chuan mikhualho
ei chu a thut chih ta a A rilruah chuan a puan
gawt chu a awm a Mikhual bula ngawih reng

pawh chu fel meuhvin a hre lo va, han intihhawih ve a fiamthu han tháwh tulin a hre ta a. A saw hre lo chuan, "Zawí té té khân ei thuai 'huar teh a han ti ngawt a A han inngashtuah chian chuan ti inti leh hnahnawh a, a zah leh ták sizia a pita thlengin a sawi thín

Nu a nih hnu thlengin hla a phuah zui zél a, a pawh hi hlain a fiam zauh zauh thín a, fiam p fiam na ngam viau a ni áwm e Zan khat chu kh mut lain a nulat lai hunte a rilruah a lo thar dei chawk ang a,

"Laikhum chungah lungduh loh buanang pawí
Ka rûnpui leh haulai béllian ngai ing e,"

a han ti phawng mai a A pasal chu a lo meng hrá hrá a Chu chu a la duh táwk lo chuan

‘ Chhíngkhuala mín dawiang mín rawn díl a
Laikhum chungah lungduh loh buanang ka
reng e,"

a han tih leh meuh zawngin a pasala thin khân a bik ngang lo va, khum ata chu a han tlawh thlák mai a Saikûti chuan thinrim tàng pawh ti lo lungawí takin khumah chuan a lo kai cho leh bawk a

Muallianpui leh Lunglenga an awm lain a fa te chu an piang a, a naupang ber erawh chu Paai piang Khawhri ramah a ni Paawhah hian kum chauh an awm a, Thingsaiah an kai chho leh a lal Khawtindála pawh hetah hian a thi a, Thingsa phôm Saikûti hian fa paruk a nei a, an upat dân in hêngte hi an ni Khuangpuithanga, Dârhôn puilliani, Thangnovi, Sawichhôngi, leh Chalmaw naupang ber hi tûnah pawh upa tawh tak min a a, Thingsaiah a áwm Kum 80 mi tet a ni tawh

BUNG 8-NA

A hun hnuhnuung lam

[kôti hian a upat hnu lamah vânduaina a tâwk na-
 A pasal a sôn a, chu mi hnuah a fate a sôn leh a
 pakhat Dârpuliani chu in hrang chang tawh fa
 lei tawh a ni nghe nghe a A fanu pakhat erawh
 in sâwm mi lek a la ni a A lusôn khawhar chu a
 vih pahin tualah a vei a vei thin a A lunglên zual
 apiangin sumbmunah a han tap bawrh bawrh a
 te hian a lunglêng hi a muhil hlei thei lo va, an
 chhakpa Chhanhnawka pârva khaw an hrâm
 ngherte chu a ngaithla reng thin a, a lunglên a
 hle thin a

An tuah kim e, zân mu reng ka chhing lo ve,
 Khua Chhanhnawka pârva zain famdi min ngaith-
 tir leh e "

hlaah a lo phuah ta hial a

Chhanhnawka bawk chuan phulrua hian perhkhuang
 in a, naupang lâwmah a tum bur bur thin a Saikûti
 mawi a ti vak lo emaw ni

lelthang kiuvin chhuahtlâng thing lenbuang an awi e,
 Khua Chhanhnawka'n kaihkuh zain rûnah a hrai-
 lêng awi e,"

hlaah a phuah a, a nau awih nân tak a hmang thin a
 Saikûti te kawmchâr kil chhak lamah hian keifâng
 hi a ding a, therengte hi an hrâm chel chûl a Sai-
 chuan nau awm pah hian chu keifâng kung chu a
 a thir thin a, "He keifâng kungah hian ka lunglên
 ang vek dawn a ni," a ti a Hetiang hian hlaah te a
 ah e, a tap a tap thin a

Tulawr sub u, lungdi lénna khaw tlâng a hlah nêw
 maw le,

Kan chhuahtlâng thing lenbuang pui hi lelthang
 di ngai a fahna,"

tin

A upat hnu hian khingpui a neih ták loh a lein
zin ve zeuh zeuh va Mi langsar a nih avangin sechh
khuangchawí nite hian sawmtu a ngah em em reng
Upa tak a nih hnu thlengia zaihonaah tawh phawt chu
amah ngei hi hla hril túrin an la phút fo va Amah n
in hla a han hril hi chuan a awká nên hian a inhmeh
em mai a, zai hi a nuam danglam bik zak a ni, an ti

'Saikúti Zai' hi zú hmuna an sak thin dân thlók
thangthar tán chuan a mawí lém lo va Amaherawh
hla thiam takin awphawi dik taka an han hril chua
saka sak ang deuh hian thlók (Sáp tawngia 'word mu
an tih hi) a nei bran ve a, a tawng kauchheh reng r
kha a inhmeh thlarh a, a kal zaih a ni Chuvângia
chhama chham pah deuh te hian an sa ve reng ba
thin a ni

Tumkhat chu a zin kawngah savawm an tâwk ph
mai a, a hók ta chiam mai leh ngah a, Saikúti chuan

"A hók khum khum ráwl han ka tawh chângin
Chengráng chawite zawng vâl mihráng ka ngai
mang e,"

tin a hlauh thu, hlan a sawi ta a

Tumkhat chu a zin háwng, a fa thum Chaijav
kawngah a chau va, naupang té a la ni reng a, a
chuan a khawngah em em a, hla a han phuah ta a

"A hliaptu khi vânráng chhôm lêng sela,
Uai hning hnianga ka tuai tap e chho sáng lam
kaiah,"

tin

Darkhuang ring zet mai hi an nei a, an tâm avan
in tâm bárah hrilh a lo tál ta a Ngharchhip khu
Ránawngan a lei sak ta a, Ngharchhip leh Things
in khuw in ep a ni a, a sak a hla vak lo bawk a. Ngh
chhpa an darkhuang tum ri chu Thingsa stang hian

at theih a Chu chu Saikûti a hriatin a lung a lêng
 a
 "Chêngpui ka dâr zamual liam tawh hnu
 A ri ruai ruai ânpai runah, râltriangah han ngai
 ing e,"

a uizia leh a lunglênzia hlaah hial a lo phuah ta a
 leitu pa hian, "Ânpai han intih kher chû," a ti a,
 lawm vak lo nghe nghe a ni âwm e

Thingsai atang hian Mautlângah an kai a, chuta an
 ym lai chuan rahsi (tûn laia C I kan tih ang hi) Buia
 lo zin a Han intih milen a duh ve hrim hrim nge ni
 m hre lò va, Saikûti hi nihliap a pe a Chûng hun
 chuan nihliap nei nihle chu an ngaisâng êm êm a
 ikûti pawh hi a lawm hle a ni âwm e

Mimrawn hlân e, kumtluang ka hrih rêngah e,
 Sâppui dârfêng lal lai nihliap hrim hriangin pârang
 lawm e

"I thlungluin kulva chang tha a ngên e,
 I rûn hliapah khuangpui hrian thang tuah rêl rawh
 Lalsangluaipa,

"Nangmah hi maw an hrih lénkâwl tawpah,
 Hmuh ka nuam e i rûn thim ruai lal lai dâr za in
 banna

lo ti ta hial a ni

Tum khat chu Rotlâng lal Zabiakan khuang a chaw
 Saikûti pawh a sâwm ve a Saikûti chuan nuam a ti
 h emaw ni, a tum aia rei mah a châm ta a Chutia a
 lâm rei tâk êm avâng chuan a inthiam lo rilru ta deuh
 ni âwm e

"In nîng zû thlûm in pâr ka tlân rei mang e

Ka ngai êm e, tuai duh lénna, Laldânga Saikhaw
 hlunpui,"

han ti ta a Rotlâng khawho chuan a hawn mai chu

an hlaa ve tum hrang'a, heti hian an chhâng ve ta a

"I vângkhuah leh tạn maw chu ngai lo la,
Châm reng ang che, Thadâng, kan hnénah
tiin

Mautlâng aţang hian Thingsai hmunah an kai
a Hemi hmunah hian lai unauten kai an lo rilrôk
deuh a ni awm a 'Chu chu Saikûtin a lo briat chuan

"Zâwl lo kian u, chinlaun zâwl lo kian u,
Rodâng chaw sakâwl note laiah kan lén nânah

"Sâppui leh chinlai kan râwn love,
Kai zêl nâng e, Saikhaw zopui lai zual kan lén n
ah e,"

tiin hla a han phuah ta a Chu chu lai unau dangten
an lo hriat chuan an run deuh hle a, an ngaihmawh d
a niâwm e

Hemi hmuna an awm lai hian an lai unau Aib
chuan tlângchhîpah in lianpui mai, dawvân nei ruhi
a sa a Chu chu Saikûtin hlaah a han phuah ta a

"Hmânah kan pu Rodângan a zir lo ve,
Lal Aiburha'n zaupui chhuang e, chhak leh th
tuang kim chhâwn nân,'

"Lal Aiburhan chhak leh thlang tuang kim chh
la,
Aichhông laiah tâng lôr ang che, kan hu zâm h
tlâng tuannin,"

tiin

BUNG 9 NA

A hun tawp

Tum khat chu Pu Aiburha hi Paihte ramah a va zin Meitei leh Paihte ram inrina laia 'Tawnglawn Khâm' tih bulah an chawl a, an chawihna bulah chuan Paik pa pakhat hi a chawl ve a Paihte pa chuan, "Hei hi lwm Saikûti 'Tawnglawn khâm hnuaiah' a lo tih chu," n a chawihpui mi dangte chu a hrilh ve a Hei hian ikûti hmingthanzia a dam lai ngei pawha a hmingin ram a den chhuah tawhia a tilang hle

Tum khat chu Saikûti fapa Khuangpuithangan uallianpui khuah sial a chhun a, Saikûti pawh a fapa upang ber Chalmuava hruain a kal ve a Hetih lai n hian Awithangpa zai hi a chhuak tawh a, a lâr tan au mai a, Saikûti pawhin a hre ve tawh a A lung a ngdeuh baw a, Awithangpa zai thlûkin hla a phuah ta a

"Ka awi ang che i rûnpui leh Hrangthiauva,
Liantlang vangkhuah a thlum e, chawltui ningzû
Khuazanghinpi lung a leng chur chur,

'Ka zaithiam hmâr tlâng a thang leh thin e, thang
nawn rawh

Khua Sêlluaipi'n chêngpui rûn ngei a mawi e
Sumtual tlânglâmna a thing lo ve

"Khawzanghinpi Awithangpa'n mi chhing zo lo,
Saikhaw tlângah lai lai maltin a sâwm e,
A thang ruai ruai thin e, saw Hmarah,"

in (Khuazanghina hi a tupa a ni) A hla phuahte chu
isa a, an zai hlim hle a Heta a hla phuah hi Awithangpa'n a lo hre ve emaw ni, raikhatah heti hian a lo
ihâng ve ta a

"I lèna Saikhawpui ka hai nêw maw,
I zai zâmin min phuar vèl chhingkhual kârah,
Hmuh ka nuam Saikhawpi rûn risi ruai,"

tin

Saikûti upat lam hian Vai an hian tan tawh a
lai hun hian Sawrkârin khaw tinah âr an khaw th
Thingsajah chuan an lai upa Râlsâia hi âr man vêt
an bman a ni a Saikûtin hlaah a phuah pek a

“ Kan bawhâr tualah a lêng ngam lo,
Chung thloh mô leh Hniarpâripa a hlau ve,
Tumkawng ralmuangah a tlan dôl dôl, ”

tin

An sechal ki tha deuh mai hi tekin pûm bul
den hlum a Chhun loh a nih avângin seluphan maw
a lu han târ vè a thiang ta si lo va, leihkapui ban fil
ah an târ a, chu chu Saikûtin a lo vei hle mai a

“ Nau ang nui la, Chung Pathian min siam ang che
min siam leh rawh

Siahthing zarah ka chalmaw chuang lo rengin
In famtir râl van a chuang reng mai, ’

a lo ti ta a A tute a phuahna

“ Khuazanghina, Sailamlani, Khawchhantluangi di
rawh se,

Ariang kan rôn chhông hnuaiah e, ka awi
Challiangôra e ”

Saikûti hi tûn lai mî angin zirna sikulah a kal ve
nain thangthar nun pâwl phak ve zêl tûra a awm tha
ziate a hla phuahah te hian a lang thei a Mî chhu
awm tak chu a ni ve reng reng a ni Amah hmuh b
lian a tén an chak theuh va Bawrhsáp ‘Tarmita an
Lunglenga a lo zin lai pawhin zai tûrin an chah
hual a, Fanai ‘aithiam Thangzika nêen Tarmita h
an zai ta nghe nghe a Zâwogtê hi an khaw a ch
fimpah duh chhuanlam chuan mî tam takin an in bi
tlawh hual hual thin a ni

Saikûti hian thil tumrik lam te hi a ngaina em em
rôn lai angte chu ne sela, rimaw ngaina mî a kai

ym e Buhchang kuang hamte hi a thiam hle a, a tute
w mah a ham sak fo thin a Bengbung tum pawh a
iam hle a, a tum a tum baw k thin Tumpuite, tumtê-
khawh ring delrum kaihte, Thlado talhkhûang tum te
thiam vek a, a pitar hnu thlengin a tute awm pahin a
m thin a A thih thlengin a inah a kaw l vek a ni

Amah pawh a lo upa ta hle a, a mit pawhin khua a
pu thei tawh lo va, a thih hun tûrte a suangtuah neuh
uh thin a A thih hun chuan a ruang chu zaiin awi
la tih hi a thu duhsâm ber a ni a, chu chu a sawi lang
thin a Hei hian bla hi a lo ngaina takzet a ni tih a
ang Chiang hle mai A thu chah chu

Vân hnuai mi hril rihsâng ka kai hun chuan,

Nau ang min tãh lo u, kawl lèn zaiin min awi la "

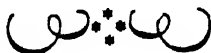
hi a ni

Kum 1921 April thla khân kum 90 zet mi nin Thing-
khuaab a lo thi ta a Ama duhthusâm ang ngein a
ang pawh zaiin an awi a A lungphun pawh tôn
lengin a la awm a A lungphunah chuan betiangin
ak a ni

SAIKÛTI K 90 1921 AH A THI

MI HMINGTHANG, HLA PHUAH THIAM,

IN LOVING MEMORY

SAIKUTI CHANCHIN THENHNIHNA

A Saikuti Zai

'Saikûti Zai' kan tih hi Saikûti phuah vek a ni lo
Saikûti pian hma pawhin an lo sa tawh thîn a Saik
pitar hnuin, 'Ka pi, 'Saikuti Zai,' an tih hi tûn hma
eng zai an ti nge?' tûn an zâwt a A chhanna d
" 'Chbim Zai' an ti " tûn a ni Tin 'Hingvawm Zai
'Khâwnglung Zai te an lo ti bawk thîn a Saikuti h
he hla thlôk hian hla a phuah tam êm avâng leh amah
zai a lo thiamin a hmingthan tâk êm avângin hemi
chî réng réng hi 'Saikûti Zai tih vek a lo ni ta a ni

'Saikûti Zai' kan tih hi chî lun kan then thei ang
Lêngzêm Zai, Mibrang Awihna hla, Mitthi Ngaih Hla
Salu Aihna Hla Lêngzêm zai hi nula leh tiangval inphua
na hla a ni a Hêng hlate hian hetih hun laia nula k
tiangvâlte inkawm dân leh an nungchang a tiang hle
Tûn laia 'inggaizâwng kan tih satlah ang mai ni lo
hmangaih tak taka inhmangaih te pawh an lo awm thit
an lo ingaina tak zet thîn a ni tih kan bre thei bawk

'Ka ngai êm e, sênla; ka chûn hnehin,

Tiàng za rél sialin ka dâwn lo ve

" Tiàngza rél hi Thapui dâwn ngai em ni?

Luah loh tûr lungdi zui mah hian rél an dâwn lo

ti tein an lo inphuah hial thîn a ni

Kan pi leh puten an ngaiblut ber chu 'HUAISE
hi a ni a Mi huaisente chu an ngaihluin an chawim
nasa êm êm thîn a Saikuti hun lai pawh hian chut
inchawimawina chu a nasa hle a ni tih an blaphuat
tangin kan bre thei a Nausên an pian thlak tih at
hian mipa fa chu 'huaisen tûr' an ban ti phawt mai

" A lo piang e 'Ka nu, ngûnhnâm,' a ti

Hrâng hmun puish dokim sah lai a ni a tiam e,

Je hian an rilru a tlang hle a ni

Hetiāng lam hla mi huaisen fakna lam hla hi 'Mi
ng Awih Hla' an lo ti a ni

Hmān lai chuan mitthi ngaih hi an tina êm êm a
thenkhat pheichu an fate an then chuan an hmai
wh phih lovin, an lu pawh khuih lovin kum khatte a
reite an awm thin a Nulate chuan an tlangvâl hma-
ih takte an thihin an sūn nasa êm êm bawk a, an
glên thu hlain an sawi ve thin a

Thlafam ngaiin rûn chungah aiang vial,
Kawl khûm har e Vanzawl ni ri ri ai

Hmānah in hrii Rihsāng ka dai ang e,
Ka lungdi e Zatuai kalna "

Hetiāng hla hi Mitthi Ngaih Hla an lo ti a ni

Salu Aih Hla hi 'Mihrāng Awih Hla' nēn thuhmun
ah thaw a ni a Muiin sa a kahin in a thlen zānin salu
men thin a, zu an zū a, an zai a, an lām tlaivār thin
Chutiang nikhuaa an sak chu Sa Lu Aih Hla an
dik a ni

Saikhûti Zaitē hi Saikhûti phuah vek an ni lo kan ti
ah a Amaherawhchu a phuahute hriat phāk an ni
ah lo va, a eng ber nge mi dang phuah tih pawh hriat
narsa hle tawh a Kan hriat ber chu Laltheri phuah a
a, a hranin kan dah nghe nghe a Hemi bâkah hian
kûti phuah ni lote chu nakinah mi thiam zâwkin an
chhui chhuak ang a a la hriat theih hun a awm kan
sei Tūnah erawh chuan Saikhûti Zai nia kan hriat
vng zawn chu kan han telh phawt mai a ni Saikhûti
hi a tir takah Saikhûti siam chhuah ni lo mabsela
zo hlaphuah thiam hmingthang berte zinga mi a nih
avāngin amah hriatreng nân a hming chawī hi a phū
rēng a ni

Saikhûti hian a hla phuahthe hla ral mai dāwn lo tih
lo bre lāwk emaw ni, heti hian hla vékin a lo sawi

lâwk a

“Zai a chul e, zai tin a chul zo ve,

Kei ka zai leh thlang kawr puan a hlui dawn lo
tin a lo sawi lâwk dik zet mai

I LENGZEM ZAI

Siang lawi dân i ka di, nang nên chuan e,
Chawfin lâm thang tuah rêu ing e, fa pang chûl dôi

Chhakah zathang a ngûr kan tum nê maw,
Nangmah Sahnang lêng kan tum che

Lung kan dui hi sakhmêlin chawî sela,
Thlang thlehnênte puanang hlui dân i

Sial an ngên e, rairah kan rôn chhûngah,
Kan neih cher thil, lâm dâr kual lo ve

In neih cher thil lâm dâr kan phû nê maw,
Thlang hâr tui luan i hmêl ngai ing e

Changse nei lo chhuihthang vâl rianga,
Zalêng sôl zui lenthia ka zah e

Ka ui lo ve, huang zâwl lûm chang se hian,
Ânkâ dârtui ang nê maw nang tawnan

Kâwl leh vai sum tuak har dâwr zâwl amî,
Cho in har e, hmêlma angin ka di sial ngên e

Zuapa lovin thai sêl a har, ka nu,
Tlei dang tâwnah ka di chawng puanang a hlui tûr

Kei zawng thiana, zalêng kan ânkâm'n,
Ka ngam zêl e, derthiam lêng hnénah

Ka ngai êm e, kan cho loh lêngte nu,
Thinlâirôn: ngihh nî ka nei lo

Nangmah ngai zatlâng ka-thang tawb hnu
Thapui, khuu rei min lêngtîr lo la

muvanlain chhâwl a bâng, leubuang zâr mawin,
 hangnunnêmi'n khawihnûr a bâng a tânglai mawin
 palva mahin ngaihbânah bûng a zuan,
 a lungdi e, tha vâl dang zuan e
 eini tâwnah ânkâ sial sâwm in chhiar,
 uhlung rûkah i tum Rêngpawia ka hai lo ve
 in der lo la, Rodang ânnêmte nu,
 amual liamah ka lung zûr ai e
 altha dawng thum, nghosai ka tiam ang che,
 huangdâng lawi la ka rûnpui mawin
 hung muvanlai lianah pan di a chhai bâng lo ve
 chûl zo ve lianpui ram lohvah, di kan chhaina
 hangse lian lêngin kan phû loh chu
 uhlungrûka kan tum Rodângan lêng dang zuan e
 aipui ringa lêngi kham phung loh chu,
 uhlung rûka kan tum Rodângi n lêng dang zuan e
 a ngai nâng che, biak châng i rem si lo,
 uhlunglên hi kuam phai chhûm ang a zing nang tawnah
 aldângi chu thai lâkah chang sela,
 atuaja zûn zate'n phur dôn i
 a ngai êm che sênlai ka chûn buehin,
 lâng zarêl sialin ka dawn lo ve
 lâng zarêl hi Thapui, dawn ngai em ni?
 uah loh tûr lungdi zui mah hian rêl an dawn lo ve
 hlohmu angin thangvân kai thiam ilang,
 a chuan ang bualdim ki tha leh Sainhiangi lénna
 ênchâwm kan bêng lâm rawb, Rokûngipa,
 Lêngin an sêl i zai leh puaiva râwl a lian e
 Ka rûn âr-ang i kai lohna zân khua rei ta e,
 Partun i lâwr, Thadâng, luahlaiah kan ring lo ve

Ka lo lêng e, 1 dawhtling rûn lûmin,
Engmah ka lung laia kham lo, Thapui, nang lo chu,

Luih lêngnha biak loh thlanthla'n a zâwl,
Khus za biak vél zui lai sial ka zâwl zo lo ve

Bôngpui zârah Lianaka zân châm e
Lêman der Chawngpui rûn châm a awl mang e

Ka lo lêng e, Thapui, khâr lai min hawn la,
Tlei dang rônah rêl chhâm a zing ka kai ngam lo ve

Ka chung khuangruah sôr sôr lo la, vân lai khua hân
Thapui rûn kainâ laitua a hnâwm e

Khuangruah sôr vân rial a ko ngei e,
Ka di Thadâng a zâl laikhuman

Mimzû thlumin lenrua tawr ninawm lo
Siktui thiingin ka tâwk ang che, ânêm âng leh lang

Phar duai duai la chhuihthanga bêl zô ah
Awm khua har e, nangmah hi maw ka lunglai hnên

Tiahtâng mawla hiaite 1 chaw hmain,
Ka lungdi ê, ka ngai chul love

Kan chhîngmitin lungruk a hai nêwm maw,
Thadâng zai lênder kan ni e

Thingte tuabkhâwm ngaih loh vâl danna,
Chhîngmit lén ruai e di vâl tâwnah

Bêl zô kûngah 1 zaiin lêng a zêm,
Sakhmêl sensiar, Thapui chawnbân phar maw ka ti

Tawh ka nuam e, sênlai saikhaw tlângah,
Tawnmang lunglên 1 bril dôn ang, Thapui, nang nêwm chi

Ka tawnmangah tui ang kan lung hmun e,
Hai ang ka thang kan zâln laikhum a lo dang nâ e

hĩmtiang kâwlráwn khan tlângin ka lung mìn lèn,
loh ngaia kan than khua tìnah

nēm chawngtlai a pâr tlànah sîrvatē an ngam thĩn e,
erthiam vâl chu lêngdang kan rûnah lo kai leh la,

l pathlawi chhuihtang ânñempuia,
ah awmhar tinkim mìn tuahtir

lehtenēm dung dâwn hnuaiah Thangngaw,
kâ dârtui ang nēm nang tâwnah

awrvai thai lak fêntiala fêngte chu,
raitē in chawī leh lu kâwng ngei tur

raitē kan chawī mah lu mah kawng sela
lrem khuangpui dâr lăwī nēna za rēl turin

ang zir ziara tawnsam zialte chu,
ang ngein maw sâppui tualah phurhblân siam ngei
tûr

wnsam zial mawī ka nu, lêng ka ngai e,
khmēl dârkhangin a phuar vėl e

alvung ko thiam huiva palai lêngin,
ngdâng nau ang a ɣap tī la, ka di lêng huénah

awm mìn ben u, laiah ka lām ang e,
wh loh sialin chāwnbân phar mawī lo vâl mìn tī e

wngka parh chiaī chũnnu ka hawī ngam lo
hai sī lo tunge vâl ɣahnim zāl reng le

apa thiafam ngai lo chhĩngtuaia,
lai kan rûnah lo kai ve la

l dang emaw Sialin chhai lai a rēl
bâng nāng e kumtluang rûn kai chu

zân zâwnim i rûn ka kai ngam lo,

hĩmtiang kâwlráwn khan tlângin ka lung mìn lèn,

Chawntin lāmthang a rēlin rēl sela
Haw rawh ṭhapui, zāl lai rēl dūn i

Lēnthla ka zah rual ang ka ṭian ang e,
Sial pawm dī a kai lawi lo ve

Chungtūrnin tlaṭ tāk a rēl nēm maw,
Rūnah Ṭhadāng a zāl nilēn e

Saiawu nu thiam thuin zāwl ıla,
Thaṭ hnāwl kan tiam, bānah kan kai, zāl lai a dut

Thlunglu a nā dawī ang a dawm awm lo,
Chhingmitah luaithli a far e, Haudāngin dawm la

Thlehtenēm dungdāwn hnuaiah Thangngovi,
Buanang pawmin hrinhniang chawī dūnin

Khua hmun dār ang lēnlai ka ngai asin,
Hawihkawm chhingkhualah an chang ta e

Dī kan chhaina piallei dawh cham chungah
Tēn ang kan pēl, zotui in thiāng zamual ngui ruatē

Ziaām fēnga thlang khuan i dīm tawh hnu,
Hraitē chawī rēngin ka ring lo ve

Hraitē chawī sialin a khāl awm lo,
Saisēn ka chūn ānnēm ngai ing e

Thir kual an bun tuahkhāwm lēngin an vuan
Zān khua rei e, Ṭhadāng rua bang kai her thūl e

Lungdub lakah rēl thang dāwn lai har e,
Ka zāl ang e, Aitlāng zo nēmah

En teh, Ṭhiana Saikhaw lian uanga khi,
An lai rōn rem dawhtling sāngpārah vāl a khūr e

Tlai a vār e, lian khaw bawbārn zai a sa e,
Kai ta poh la, Ṭhadāng, Ānnēm i siāng lam rāwnah

Ruallung kawtchhuah thingsasua leltepa'n,
Chhōnrāwl lovin a chhūng kawrawng daiten a awi

pui kamah nghosai a lêng hêr e,
 pawh ka lêng, vângkhaw zâwlah chhuihthang
 nghêrin

gôr ânka leido zarâl rêl nân a tha e,
 ka ânka zalêng lêm ang der nân a tha e

ning kan sawi lo ve, lêngtenu,
 ylvânbûkah za tam nau ang nuh châng a ni e

e luang e, lâmtuah zopui pangah,
 lām ang e keimah Sailaia nau ka ni e

hrii Saikût khuavêl mah thang sela
 llênga thai i chang rua lo ve

ân zâwnin ka rûn a kai nêw maw
 ngpa sêl lai tunge ânnêma zai lo bân le

ôkin maw kan chhai dawhtling chungah
 ng kârin nge tlang zapui lawi ang kan lo than le?

hûninu hal hal lo la, chhuihthang ka chhai lai
 wlung chungah thlangpai hâr ang kawpte'n her dût

chûninun vâl ngai lovin a siam,
 ngduh lakah lawhlêng siati a thang sual dêr e

nêmpuia ka rûn a kai chhûngin,
 dîn thlang khuan ka dîm lo nâng e hrai lêng awiin

i ka nu e, zatlâng tual lén a maw lo ti u n
 m tin rauthla a rûnah dâr za kan bâng thlawn e

i lai Chawngpui nu ka châwm ang e,
 sakhmingah lêng châwm hlawh vâla kei mi ti u

adâng lung laiah kham lo val bi chu,
 allêng lung zûra kan riang thlawn e

ng ang ka duh Thapui, zalêng an awm lo
 bâmrag khui ang ka kai ang e, i rûn thing lovin

Sì-àr laiah Chawng leh Hràndàngan dī an sêl,
Liankhaw zâwlah kêi leh Laihniangin dī sêl ve ı

Zalêng rûnah vâl a kai nê̄m maw,
Neihchawng rûnah vawngpui lêngchâwm ka bêng lai n̄

Ka va lén leh sialin chhîngmit meng lo
Chhuihthang a lungkham vâl tel lo chuan

Chhuihthang ka lungkham vâl mah tel sela,
Sialin chhîngmit men ka zuam lo ve

Lungchhîrin maw vâla ka rûn ı kai,
Nang ngaih thlang sôl ang kan tum lo che

Kan tleitir e, rêlthang kan phur zo ve,
Zâwl hma rênga sakhmîng lian vâlin an sêl vung e

Sêl vung ngai e, vâla lêm thiamte chu
Zalêng laiah ka uang lo ve, dawn tam sôl zui bi ı

Vâl a nuar e, Lêngi a tâng chôngah
Kan chawı chengrâng a nuar sai tâwnah

Saisên têtah chôn chawı loh riang ka nı,
Thai min lam u, nêmpuan lungdub mah kan chawı lo ı

Tlâng chhuak zia-âm Liantuain rawn fêng e,
Rêl dawn lovin Aihnûn dawh t̄thuamah val a chhâl e ı

Kan khaw lănu zâwl loh ka lêng a tı,
Kan zâwlina mah mauraw dung dawh a chôn laikhum ı

Thang zaw năng e, hnampui braichawı angûr ahnêk cho ı
Dâr chumchî fêng zatlâng tual lén a mawı lo tı u

Tleitiri chu Sai tual ram ang kan hual,
Vâl dang kai nân serh chhâwl lo bân u

Thlang kawr puan eng kan sâk hlui e, mı u,
Lung a chhîr e, fiaratui ang a thiangsı lo ve

tìn tuakin kawrvai ka dêng ang e,
 hla tìn Thapui suihlunglên lo bâng lo la
 g ka zin leh khu hmâr tlâng chenin,
 hiar bâwngva Thangunnêmi ka chhai nui hiau ve
 t vèl teh u Pathlawia ngaite chu
 hai fam tiam an awm lovang vânpui chung chhînah
 ba annêm, i thai ka her zo lo,
 ng tawh ang suihlung lam lên chu
 lêmîn zalêng i der thiam e
 ai tâwnah khuangpui buan thang i lung lai kuritu
 a hnawlin dungthôl chan nuam che maw,
 pui thiam daw ang ka dil ang che
 pui chuan a duh lêng val lakan
 uihthang tlâng lei ang mîn rêt thîn e
 g tuaitirte sakhmêl thlang hâr tui luan,
 dĩ ve la, chhuihthang lêngvaia
 a tuah loh daw ang ka dil sual e,
 lai chhâwl ang a zing riak e, sawithang keimahn
 pa thlafam kei zawng ka ngai nê maw
 ngai zâwk e, Lianpui u lêng khuandim kal tûr
 opui u lêng chhâwl hnawmah a vai,
 lai a na, nêmpuan inzawn i
 hân lunglên Thapui i hre lâwm ni ?
 hrib ang che, zatlang lêng hnênah thantir lo la
 gduh lakah hraite han chaw ila,
 rah thlâk loh a riang tûr chu ka ngai ngam lo ve
 mîn hnâwl e, kei zawng ka kal tâng e
 n khawchhiar bûk annêm kan zalna
 khum sâng kai chûnnun tawn râl ti e,
 w rawh Thapui, dawhrem laichhuatah hrailêng awi i

Thangvân sáng khi hmânah Hràngchhuan leh Cha
mawî lénna,

Vàngkhaw dung sei chhuihthang lêng tûl, ka tual
lénna

Saikhaw tlàng khi duhlêng chhawm nân a t̃ha e,
Vungdâng thle lua rawh Aitenâwnpâr

Hmêla indî Chônnu'n a hal ngai e,
Ka Lungdî-a lén lo bâng lo la

Ngaih bâng lovin sirah ka bêl nâng e,
Ka Lungdî-a zatlàng ka thanpui

Hmânah chuan zathum khua sêla lêng kan nî
Ka tângah vâl t̃ha an kai e lawhlêng ka chuai e

Biahnêm hianin Chaltuai, ka chôn dîl la,
Mî kham ve rawh i changse hianin

Suihlunglên hî sawî laiah nî tlung e
Ka ngai mang e, ka hêllai bûngdâwn tuaî lêngtîrî

Khâm râng sen vung kârah romei a zâm e,
I kal nân lénkâwl a thiàng lo, Thadâng, châm rih la

Vawin chuan suihlung a lêng mang e,
Muvanlai leh ka dî fârkâwnah an lêng hmun e

Fam ta lo chu hmânah Liandova hman,
Rairah khuavêlin an sêl e, angûr iang thûl e

Cherchingkimah haulai dâr i bân e,
Thangnunnêmi zai ka bân e, hian khuain sêl e

Biahtu tiam hî chôn tâwn hril ngai em nî ?
I nun kâwîsa ang lo dang na e

Awî ka nu e, khua châwtah lungdî zui,
A mî u e, keimî lam sôl ang an hawî lo ve

Vâla lêngin kan rôn khuai ang a vêl,
Ka nu thô rawh, fiaratui ang ka thiàng Lungnêmi

Amràng khuai ang zo sâng ka rôn kai tawh hnu,
 mluang ka di hlei an awm lo ve
 agrunpuu thaiah kan bêl lain,
 za tam khuai ang lo kai lo u
 mei zâm e, a chàmna kâwkûngah,
 tiang rêl lo pathlawi kan chàmna bêl zû kûngah
 zu kûngah suihlunglên hril ıla,
 ılaiah Dârpui u ngaih sira'n bêl ıla
 hlunglênin Saikhaw tiang thlir ıla,
 nan zêl ıla, khaw zo siabthing a tang ni hliapah
 wng tin in tam puan ang a hlui zo ve
 kôti zai a chul lo ve lén nân Fânaiah
 pa rum lian râl kan hlahh lai a,
 khum chungah ka di riangtê ka pawm ngam love
 khum chungah hrailêng sên nau i awi,
 ngchim taka dâr ang chhai chu lenthla ka zah e
 vanlainn vân zawlah di a au,
 pawh ka di mua! liam e, ralah ka au ve
 w rawh Thiana, neihchawng rûnah zalêng i awi ang,
 ulaun khuangpui an tuah e, lām nan a tha e
 m ang en hian khaw zathum laiah,
 di ang chûnnun an chawi lo ve
 kim dâwn la ram loh vah chaltuaia,
 awi ang che hmartlâng zai lêmîn
 ng za rêl leh sawi tam zing zo ve
 rem lo ve ânêem kan zâlâ
 ungasua khi phungpuinu rôn thang a ni
 anglung chawin 'Hawnglâng' a ti e
 awnglâng maw' tui 'Lâng lo maw' tui,
 hui lâng a ti e.

Dawnlung chungah kei ka chan tawk zaleng min hrik
A tang chungah kep chhing chheng dâr a bang si lo ve

Tâkkin erawh ngir a hmun dawn lung chungah,
A nui hiau ve tawntai lenthla ka zah

A nui hiau ve tawntai lenthla ka zah
Chhôn nitinah sakhmingsum ang sawi kan bang lo ve

Tâkkin chuan dawnlung ka kai suai e,
Mi u, nunnem ruang pan der e, ka tawng si lo ve

Sai ka senah ka chôn ram tuan angin,
Ka lo hmuak che ka di riang thei té!

Min lo hmuak maw pi pu dawnlung chungah,
Rodang leng zôn ka pal zo lo ve

Bungzung ram loh kan thlawh sawnfang chungah
Huiva a leng, Tindang ngai ing e

Kan tuanna mah chhimhle! a hmun nem maw,
Chang don la, khawmual lelteah ram lai lûmin

Ka chung khuangruah sôr sôr lo la vânlai khua han
Sîl khum lovin, lâwm lai sialî a riang lu em e

Vawin chuan lungduh kan tawng kim e,
Chungtûr a nî a ngûr zing zin angin châm reng rawh

Vawin chuan lâwmte hmanga! lovin
Chungtûr a nî tla har kâwkûngah

En teh thiana, zapui kan bûkthlâm khi,
Ruangtha pualleng chhuihthang vânglaia di kan chhai

Suiblung lengin tlângtinah khua kan chuan,
Thlanghle! kâwkûng a lang lai lo, lawhleng an tuanna

Pheiphung a nâ lenruai ka pâwl zo lo
Awmkhua har e, Saikhaw leltein kei mi awi e

Khua va chuan i, Lurhpua Tân chhîpah,
Thlanghle! kâwkûng a lang lo ve lawhleng an tuanna

chung kâwîngô lungruala kâwl an liam,
 zawng ka riang lungruala ram ãuanpui ka nei lo
 ul thum ram loh kan ãuanna tlang a dang e
 ruual ka ngai kârah lântuin min dang reng e
 lungturanisen riail ka dang zo lo,
 ingrihnim lêh pual chang lai tha a sirah bêl i
 ung tûr niah vâla ka uai nêmh maw
 uaina mah Thadang zai lêmah
 u nunnêm ka ngai chûn riangtê
 ua ãhal romei kai hnuaiah ramãuan ka zuam lo ve
 ingtin zikin zûnchhâwl ka ãthuai ang che
 u nunnêm kan ãuanna tlang zatlang dang ta e
 unnu hneha ka ngaih Darpui u,
 wh ka nuam e, zalam ãthuum mawiah
 loh ngaia kan than kâwl leh vaiah
 khming puan ang a hlui lo Lalnêma lâwm kan ni e
 kkin chuan e kal lai ka rem thiam lo
 r leh nâng e ãthadang tuanna khan tlang lam zâwt i
 in dang lo vang Hnawmtui lian lo chuan
 ia kal la phûl zing zo nêmah
 a lam ang e Saikhaw dâwnlung chungah,
 huang ri chinthang ka zaiin awi i
 an sùl i hnu ram loh ka fan chângin
 huva awmharten zai lo sa e
 ikhaw tlangah ka di a lêng nêmh maw
 huvanlai zaitin thiam lêng rawh se
 ãrni a sa hliaptiang ka zâr ang e
 wmar ka zai a lêng dêr e, vânrâng chhûm angin
 lungmuvaalai mahriaka tual a lêng,
 in lo ngâk la sirpui mual liamah di zawng dôn i

Lâmzâwl lai chu thutin ropui toahthiam a lian e
 Biahzai nêna khâmhrâng khuai ang lawi nân a tha e

Ânkâ dârtui ânêmin lêng min der,
 Kan zâwl tâk e pualhrâng zo nêmah

Pualhrâng mahin a dâh phunbông khawtlâng a chuai
 Rairah riangan khua ka chuan e, lénmawî ngai ing e

Ka tawh chângin dî tian sum ang insawi,
 Suihlunglên tuar a har ka ti e

Chhimtiang chawî no chungah huiva a hrâm nilên e
 Saikhaw chawî no laiah tûan mawî a lêng her liai e

II MIHRANG AWIHNA HLA

Tualah ngulchhâwl a zing tu rûn emaw,
 Satin kâpdai, Sakhmingah thang blei chuang lo ti u

Satin kâpdai Hrángbleia lu chungah,
 Zokhaw hrân lai tanchhâwn an tuan e

Râl leido zatlângah rêl îla,
 Sât dai îla, Saikhaw zopui lâmmual thing lovin

Chbâwn an tuan e, ka piâh Bâwmzo daiah,
 Hrán lô khaiin râl an au ve, khawmual a'n chuan i

Bâwmzo thlunglô tui ang kan lâk ni chuan,
 Kan thanin Saikhaw tlâng nghawr dîm e

Châwm a ri e, mîhrâng an rûn inah,
 Sai thankham leh zalêng i awi ang

Sai thankham leh kalrem dâr chheu îla,
 Sang lawi dîn i, ka dî, nang nên chuan

A lo piang e, "Ka nu, ngônhnâm" a ti,
 Hráng hmua puah dokim seh lai, a ni a tam e

cho lo ve kâwlkei sa hrâng chu
 unthang, Sailung ka râl leido ve
 ngtlan lu nêh Hleite tlângah au la,
 zawng rêlthang khaw zochhum ang a kiang zo rawh
 aw

g thulh lovin i tum sailian kangthal va ban la
 al laiah hian sâng vung ang che khaw fârthing angin
 khaw hrân lai ka lu chungoh tanchhawn ka tuane,
 o lu thawn hmanah lammual a thing ngai lo ve
 ral leido zatlângah rêl ila
 ng hlei vâlin Bawmzo thlunglu leh chhawn an ngên e
 a thih thang maw kan thah van hnuai thang e
 im hrân lu a her thlatu Aichhung val lo maw'
 ang kan vai e saw chhimtiang chenah,
 a rin loh va ka nau hniangte dawng thu m sal kai e
 ral rêl ang lai Zakapa suihlung phang lovin,
 n lian bân kan chawbanin ô fênfual man maw e
 an au ve, chang ram lèntu zingah
 losai khalh hrêng zam lai rêl lo mihrang an hril chu
 awzo siktui kan dâwn e vâltuaia n
 o fam lo vang sakâwl hrang laiah
 pian maw tlai doral maw bâng hmasa
 anah rual hlui kan lènna tlâng ka baw ngam lo ve
 nggrâng kauva kan do Bûngkhaw daiah,
 ngdâng chhâwl ang uai ka ring lo ve
 mpâng ki vial sûtputi ka lai bang maw i
 râng, thangkim kâwlrawn laimi a bâna n kai e
 uavel chhâwnin kei mi hêm dâwn e,
 ng lèr lûr e, sakhming thang lo tûr lai Duapkaia
 ulai changsial hnamtin khâwn bûr in ti
 hrâng khâwn bûr tumpâng sialin a lu lei maw e

III MITTHI NGAIH HLA

Kâwlah awmlai lunglianin tâng a vuan
 Thapui tho rawh, mahriakin ram tuan ka zuam lo ve
 Ri dur dur e, vân rial rûmin zalêng tuan a kham lo
 Rihtlâng ham hnu Dârpuiham, kan tuan kham run
 chhôngah e

Unau thiang thum kârah mi lai fam e,
 Sawngka parh chiau nau ang nuhna ka hawi ngam lo

Râl a lian e, tlângah dan rêl ıla,
 Awmlai hâwtui ang a lian e, ka dang zo lo ve

Hmânah in bril Rihsâng ka dai ang e,
 Ka lungdi e Zatuara kalna

I kal nân rûn tui a lian lua e,
 Thapui, thlang lăm ang lo her leh la

Kan hmun in hi muallétah chang sela
 Ka hawi ngam lo, zâwl vân bûk leh lămmual an thlek

Zing ka zin leh ka brai, pualchang ka thai ngai ing e
 Rûn chhôngah kâwikei a vial e zakham lo ti u

Chhingkhuai angin zing zin theih chang sela,
 Hmuh ka nuam e, thlafam buan tual ropui an rêlna

Rûn a ngui e, nitin lēnchawm in ben,
 Dârpui ring leh khawtlang Chēngkhawli nau ang tabu

Zuepa a fam hrinhniang âr ang kan vai,
 Hmânah Lianbo raireh an sêl a kan iang lo maw ?

IV SALU AIHNA HLA

Sôl in zui e Lēngpui khâm râng kârah,
 Phuaivawm sahrâng kawng kian lo vâl ka ngai nich hân

an duhin maw phuaivawma sôl kan zui,
engrăng ka kau thlâwn ang nilênin

ang an sêl e, neih chawng bêl lian kârah,
turum pa i rûn nghosai chuang vêl e

phui thang leh Tân khaw lêng dîl îla,
in thim ruai lêngchâwm a châwl e

ynah chhuak i sawngka lêrah sakhua va chuan i,
hawî vêl e, kan kal lohna khawtlang awm lo ve

in kal lohna khawtlâng a awm nêw maw!
angtin chhiar nu Haukhawlêng pa than lai a châwl e

m ta tun lei ang min rêl lo u
in kâp dai Hrângkông techhâng dai lêm awm lovin

orang awih nân chaltuaian rûn a rem,
in rêl lo u lên laia zaitin chhiar kan ni e

hril kham râng sen vungah khua ka chuan
nglian nghosai an danna Tiau kuam phai a lang e

ua va chuan tâng Lurb zo tlang chhipah
lang hlei kâwikung a lang nêw maw lawhlêng kan
tuaina

arsa bâwlin a kal ta e tha lêng Tuaiti ra
wng rawh maw e, bualdim ki tha breutbang Fâr-
kâwnah

hakah sailian hawl chângin Dârngovi,
in kai derthiam vâl tha chhai lo rêl lo la

i zâwl lo ka zain lêngtenu,
wchhuak chengrăng, kâwlah nghosai bâwl châng min
tiam e

u leh luangah nghosai i dan ni khân,
engrăng kau lo, siabthiag sângpârah lâwn lo ti u

Zânin erawh nghovar zânin kan awi,
Lung a lêng e, pathlawi thlang buanang kan paw
reng e

I hawl ang aw Farkawn tumpang sial khi,
Ka lām ang e, pathlawi Saingéna

A chôninun Dawntlâng nghosai a thiang a ngén e,
I hawl ang aw, Lianpui ú kham nan Vâlruai n

Kén khaw lān an kím banthal kârah,
Kénchawm bêngin hei zawng zaléng awih lai a nuame

V KAWRTHUM KAI

Awî ka nu e, Khuangkaw zopui kai ka zuam lo ve
Kâwkei hrâng leh khaidiar fêng valin val mî buk e

Lêng mî bók e, kei chu ka kal tâng e,
Lian khawchhiar bókah lêng ka vai e

Ka vai ri ai e, thlangtlai dâwnlung chungah
Nau ang ka tah suihlunglên chang ka tuar zo lo ve

VI SAIKUTI ZAIA LALTHERI PHUAHTE

(Laltheri hi lai nula a ni a, hnamchawm tlang
Chalthanga nê an inhmangaih a Nula chhûngte chu
an hai nasa êm êm a A tlangvâl chu an thah sak
Laltheri lunglêng chuan a phuah a ni Saikûti Zai thl
tâwma sak a ni Chhawnthanga hi an puarak a ni a,
a hming hi hlaah hian a lang tam ve hie)

Ka nênte puan ka chawî lovang ka nu,
Ka dí Thangdânga zâlna mah chhinhlei tual daiah

Ka chôn leh zua suihlung in mâwl lua e,
Kan sumtualah Thangdâng thlunglu hawihthe'n in tarit

Sawngka lêrah nêmpuan mah zâr ila,
Chônnu hneha ka ngaih Thangdâng mah zâl si lovin

thla chhông chu Chhawnthang lèn bming a dai,
lung lènga Sailo hnûnpui fam lo awl na e

hangruah sûrin zalêng tûan a kham nê maw
uan zûn Chhâwnthang zingzin kal lai khan lo

lung lénin piallei khâr hawng ila,
khmêl leh a zungzañial engtin awm maw e?

lungzañial engtin awm lo ve
hmêl sensiar khuafûr hâwktui a luang ze ta e

ngka lèrah pa lo hrai lêng ka awi
lungdi ê, Chhâwnthang riang ngei e

ka nu ê tumtâwk lungdi Chhawnthang ka chan lo?
tap tang e Saikhaw nihlap Ruallung zo daiah

uanghniang ngain Ruallung khan tûam ka kai
pam lo ve

kalna mah khawmual ngui e Chhawnthang ka
ahna

zûn ngain tlu ruai tâng e Ruallung zo daia'n,
kalna mah khawmual ngui e, Chhâwnthang ka tahna

VII A HUN LAIA THIL AWMTE

hai — Fânâi hi Pawi hnam atanga lo insiam nûn an
lang a Rûn râla an awm laia an lai hmasa ber Zo-
uma una u Hlâwndawhthanga keimia a chanin a far-
in hetî hian hlain a phuah a

Lungpi kâ leh thuang furin za va dawn lang
Hlâwndawhthang ka biak hlânab mualliam tûan a

Hlâwndawhthang tiâng thla lêngah karva bang
Zuang dawî a a nei a hu nih chân thlakte lai

Awmzia — (a) Kawtchhuaha'n lo ngăk ɿa, lo bɿa ɿa
tɿ a,

Mahse biak hman lohvin a lo kal liam hman leh si

(b) Hlawndawhthanga hi mu thlâwk bo ang maing
thlâwk bo ta si a,

Amah anga tha leh fel tu takin thlâk leh ang maw

Hèng hlate aţang hian Fânai hian an  awngah pa
Paw  lam an p w zia a lang An sakhaw biakna pa
Paw   awng vek a ni awm e Zochh ma hun laia Fa
lal lang    ber chu Rorehlova a ni Thlang an t  k h
hian Rorehlova hi ni sar   a bo va ama insaw  d
chuan, z   ang reng mumang ang reng hian khawth  
lamah a th  n an hmu    a lungph  k pahn   hi a th  
t  rah chuan a lo awm a Khawnglunga a th  h h  n
th  n an han laia, a lo lung deuh va an insawn leh
an la   lehnaah chuan lungph  k pahn   chu lai chhuat
an saw 

Rorehlova Bâwitea a lo lal tan hian Sailo lal Lalla
nên unau piang hmun ang maia inlaintin an awm
Thlanrâwn râwt tum pawh hian an inthural hlein
saw!

Fanai hi hoam tiem deuh an ni a, Pawi leh Lu
inkarah an cheng a Pawi leh Lusei nun an la tawn a
chang leh Pawi lam biak that deuh an tui a a chang
Lusei lam biak that deuh an mamawh a

Pawí ɬawng aia Lusei ɬawng an hman nghehna ch
pawh briatchian a barsa An chenna hmun hian a
avangin ɬawng thiam tawh vekte chuan ɬawng pawh
hmang zau em em a Saikûi Zai pawh hi Pawí taw
thiam lo tân chuan briat chian tâwk barsa tak a awm

Rorehlova chuan nupui a nei a, a hming chu
Tawh a ni a Lungzarhtum lai fanu a ni Rorehlo
khan Zahau rai a hlaub avangin chhim lam a rawn p

Cherhlun an lo thlen hian a fapa naupang ber Khaw
hala hian fu tlawn hnih a pu thei a ni awm e Fapa
hum a nei a, an upat dân indâwtin — Samtawia,
Kalsawia, Khawtindâla an ni

Cherhluna an awm hian phubâ lâk nan tun Châng
khua an han run a He khua hi Thlantlang fate an
hetih bun lai hian phuba lâkna thila mi han thab
chu an ngaithiam sâng hle a ni awm e Rûntute kha
duhâm ta deuh a ni chhawk ang a an khua an hal sak
Hetia an khua hial an hal sak hi, Rorehlova ngaih
ha ta lo va, Thlantlangin phuba an rawn lak ngei a
g ta a

Rorehlova chuan a fapa pakhat milai Kulsawia
Nang chu i pute bêl ang che mi rûn tum an awm
mi han hrilh zêl dawn nia a ti a Kulsawia chu a
le khuaah a tîr ta a Kulsawia chuan a pa chu thil a
h zêl a Run hleih theih meuh pawh an ni ta lo reng
i

Tichuan Cherhlun atang hian khaw thlang lam an
leh ta a, Baichi ah an zuk awm a He khuaa an awm
hian Chi hi a vâng hle a ni ta ve ang Rorehlova nupui
Tawli chuan chi tenkhang tlang hi a chhawm a An
mahhlawh chuan maian bai nân a hmang thin a Hemi
a hi chuan chingal ringawt hian an lo bai hlawm thin
aw n Pi Tawli chuan ' Chiin i bai ziah mai, a ti a
awmna khua chu Baichi tun an phuah ta nân an sawi
chi ramah hian Pi Tawli lui te pawh a awm

Baichi atanga an kal dân — Phailêng, Lungmawi,
wiri (Sêrchhip bulah a awm) Chhim lam an rawn
leh a, Chawngtlengah Thiltlang kai an tum a, an
lenlâwk a, savawm an kâp a, heti hian an phuah a
al ang riabna lèntu thingsîr hnuaiah,
huajvawm lu thawnin awmkhua zawng e'

Thiltlangah an kai a, Lamtuahah an awm a, Sailaia

zu heh hmingthang pawh hetih lai hian a dam

Thiltlâng aţang hian Khâwnlungah an kai a hetih hian Rorehlova a thi a, a thlân lung pawh a la awm fapa Khawtindala a lo lai ve a Khuanghlûmah an leh nge ni Pilêr lamah an kal tih chu hriat chian a harh

Khuanghlûma an a w m lai hian Khâwnlung Thuama a lai a Chhim leh Hmâr indo vêl lai a ni Tuichâng kam lovah an nei ve ve a, an feh hi an m tawn fo thîn a An tawngkam kha a tlabawlh taw tawh a ' I lâwmnu khaka sal tûr, tihte a tel ta nuah Chutianga tawng bengtla lo tak taka an inral aubh khân Khawnglung rûn pawh hi a chawh chhuak taw a lang Khuanghluma an awm lai hian Saikuti pa pianga rin a ni He khua aţang hian Lungchhuanah chho va, N Vanlaiphai vêlah hian an awm ta a ni He hun lai hi kum 1840 vêl a ni thei e Hingvawmah pheh leh a, hetah hian Nochhuma n a nupui Thlantla lai Zahuata fanu Dârbilhi a nei a

Nochhûma hi Kualsawia fapa a ni a a pu Rorehlova hnêna seilian a ni awm e Hingvawm aţang hian Thingsai lam an rawn pan leh ta a ni

Rorehlova hian a fapa Khawtindâla hnêna a rochhih chu hei hi a ni "Zahau hi lo rem rêng rêng sang che, i rem chuan mitthi khuaah pawnfên ka lo ang che," tun

Thingsaia an lo kai pawh hi Zahau ral a tîr de avângin Tuipui râl lam Muallianpui an pan thia leh a ni He khuaah hian rei deuh an awma rin a ni Ku 1870 vêl a nih ngei rin a ni

Khawtindâla fapa Patlala pawhin nupui a nei tawh a fate pawh Muallianpui leh Lunglênga piang vek an

Nochhûma hi Dârzovah a kai a, Khawtindala ch Lunglêngah Lunglêng khuaah hian Thingtâm hmasa kh

awm Kum 1880 a ni An thlawhhma kha a hâk
gin an khua pawhin an pun phah hle

Thingsai lam an pan leh a, Khawhrî ram Paawhah
wm a, he khuaah hian kum 3 chauh an awm a,
wtindâla pawh a thi a, Thingsai a an phôm Khaw-
ala a thih veleh a fapa Patlaian Zahau a rem ta a
khua a tang hian remna thu sawi tûrin Zahau ramah
a an kal tîr a Palai kalte chu Râlduha, Babea,
Robukipa, Patlaia, a fapa Hleibâwra nêan an ni Hlei-
ra fapa chu Pu Lalbuana Thingsai lal tûna la dam hi

Thingsai an kai chhohva he khuaah hian an awm ta
a ni Thingsai tlâng hi a lo hian bawh a khaw hmun
th chu an sawn an sawn thîn Tûna Aîduzâwl an
na hi Saikûti nulât vânglaia an awmna a ni

wtindala thlahte —

Lalchhûma, Khawhrî lal, a fapa, Liannâwla tûnah a
a dam

Patlaia, Thingsai lal a fapa Hleibâwra Hleibâwra fa
Lalbuana tûnah a la dam

Dophunga, Cherhlun lal, a fapa Thangdûla tûnah a
a dam

bbhuma Thlahte —

Lianbûka, Muallianpui lal A fate —

1) Lalsailova Lunglêng lal tûnah a la dam

2) Lalkhama, Dârzo lal, tûnah a la dam

3) Midang hmeichhia pali an awm a, pasal an nei a
in hrang an chang theuh

ZATHANG RÂL Zahau râl tihna a ni Fânai leh
au an indo thîn a Saikûti hun lai hian an inrem ta
inremna siam tûrin Râlduha te, Babea te, Robukipa
Patlaia te, Hleibâwra te an kal a

Zahau khawpui Zathfir an han thleng a an lai u
 min ber chuan, "Fânai mi lian pa, mi chem hriam
 nilengin Tlumtêa thlirin ka thlir che," a lo ti a Raldu
 hian Pawi dânin hrôm a zial a, "He Pawi chhia hi n
 arah i talh mai ang u," an ti vet a Râlduha chuan
 mi that rawh u! ka lô hi khaw sâwm khaw zaah
 rawh u, ka zâm lovang, ' a ti a Hleichhama chu a hu
 hming an han zâwt ta a, "Nibhiap ka ni," tui a pu
 a, an ti tha ta êm êm a Inremna siam chu an rem ti
 a Tichuan Hleichhama chu chhûmblûmiz an khuh
 chhia an chham hnan a 'Fânai pa'n min kah chu
 a mei thal chu thing leh lungah tla rawh se Keinin
 kah chuan niin tlâk pui rawh se," tui an chham ph
 a Chutia an tih zawh chuan Hleichhama chuan Th
 chhuak" tih pahin an khuhna chu a tlawh zangthal the
 a Chuta chin chu Fânai leh Zahau an lo inrem ta a

SAILAIA NAU KA NI E Sailaia hian zû a heh êm
 mai a, kham tih rêng rêng a nei ngai lo va Vawî khatch
 mi khuah mitthi râl tûrin zu peng pui a kal a K
 kawngah chuan a zû chu a han tem a, a in zo ta vek
 a A zak chu a inah a lêt leh ta a In a va thlen chu
 a nupuin a lo hau va, "Khawng chuti êma zû kham
 lo chu" tui zû chu a sa ta tchuh mai a Feh haw
 inah tui a thenawmte chu chawhtawlhah a lo siak kh
 tîr pum a Sailaia chu a lo hawng a, a chawhtawlh chu
 a dâwt ta a A in inblum ta blauh va Hei vâng hian
 ni Saikûti pawhin —

"Zû a luang e, lamtuah Zopui pangah,
 Ka dâwn ang e keimah Sailaia nau ka ni e,

"Ka dâwn ang e, keimah Sailaia nau ka ni e,
 Aichhông lai lai zû lai lai kâm rêngin ka ring lo va
 a lo tih ni

HRILHFIAHNA

hông	— Fânaı
(Pawı ɬawng)	— dawı (n)
ng vial	— rilrua na taka tawrhna
em duai e	— âikaıh lama mı va hnebna
	Dawı, (aıkaıh lam)
gôr	— lal
ıı	— awzia (vaı lam a kawk bık)
(Pawı tawng)	— em mai
g (Pawı ɬawng)	— ang
mzo	— Pawı
dım	— zukchal kı kheh faı ɬuh
	tawh hı
thal	— ban phun (ın sak ban phun hı)
n tual	— sachêt tlatna hmun
ıı	— Bawlte khua
ıı chhuak chengrang	— Belgium chhuak sılai
wnfin	— chawng
wm	— khuang
awl hnâwm	— ramhuai
wng chen	— mı hausa an chawng ɬın a
	ran tam tak talhın zû nê
	vantlâng an hraı a an lâ
	vak ɬın
wı no	— ramhnuaı thinghnah hring
	dup, lântupui chbâwl
ıılaı	— laichın
amchı	— dârkawngchıl phék
ııeu	— a then neı ve phel, ɬen
	(I sum ka chheu dâwn e =
	ka ɬen ang e) Va chheu
	= va phelh rawh (Pawı
	ɬawng a nı)

chhâwn	— mi huaisen leh pasal th chhinchhihna Kêch ai hmul, Vapual chang leh pehbuka siam a ni
cherchingkim	— dâr banna thir, rannun hming (n)
chunglûm	— chunglêng, boruaka thla — chunglam tihlmtu
cho har	— nupuia dîl huphurh awm (phu loh)
cho lai	— nupuia dîl lai
chawng	— chawngmawî (n)
chhai lai	— ngaihzâwng
chéngpui dâr	— Hniarchêng dârkhuang
Chhunthang	— Zahau khaw hming
dawhtling sângpar	— dawhtlêng chung
dâwnlung	— lungdawh
daite'n	— daiblim, vâwt, nêrn
dungthûl	— nupa anga awm, aiawh ang mai
dâwnchhâwng tuibûr	— tuibûr dâwn vuah chhaw — dâwn sum
dâwnna	— hmuahna (Pawî tawng)
dawng thum sal	— sal pathum, ram hla tak ami
dârkhâng	— mawî, t̃ha, (bun theih lan chi)
dung dawh	— ín
dung dâwn hnuaiah	— ín chhúngah
do kim	— râlđo zawng zawng
fêng	— fêng, khim, vêt, zem (luah khim)
fungtian, fung	— sele
fung ki	— sele kî, zên bawm, zên phin
fapa lenbuang	— fa duhawm.
fapang	— fa.

kawn	— Farkawn ram, N Vanlai phai chhak Burma ram dep ah a awm
uh bản	— inngai lunglên bang tawh hi
alchhawl	— thil serh tıha thing phun
wihkawm	— thiante thenrual
wng lang maw (Pawı ɬawng)	— ka lo kal ang em ? ka lo chhuak ang em?
wng lãng lo maw (Pawı tawng)	— ka lo kal lo ang em ?
ung	— ropui lam innghat nghet nghet
ândãnga	— Hrangchhuana (Arsı)
an ('Liandova hman)	— ang (Liandova ang) pawh
u lai	— duh lai
ang zû	— mı huaisen pasalɬha pual bik zû mı huaisen zû
u ang zãwt	— zãwt zui zêl, dılchhut
aidiar	— diar
awn lai dan	— pasalɬhaho zû inna tûra hmun bik siam
awn bûr	— sekı zû inna
wlango	— kãwlhaw
wr	— vai 'kawr vai ' ' kawr chheho
ei	— rawng sen da lo vai siam si- lai leh fungki cheinaa hman
awihnûr	— thihna laikam
uai (Pawı ɬawng)	— keh,
al	— awm, duat taka awm
albhkhêng	— thlâlér Pawı ram ɬiau rál khi "Khalbhkhêng ram " an ti thın Ram ro
hiangawı	— pasal nei
ep chhing chheng dâr	— thi awrh lam chi
uhkulh zai	— tuum dar ri, Mizo perh- khuang ri
ang thal bản	— Silaia káp

lawhlêng	— lán pát, thing pat
lawhlêng sialí	— nula hméltha, nulát thiam
lianaka	— choak
lian khaw chhiar bûk	— zawlbûk
lam khiangawí	— pasal nei (fa nei ngei tur)
lungin	— Lunglianin
lenthla	— hô, lem thla, lemthla
lêngtenu	— nula
lasi	— khuavang Ramhuai tha ch (hmeichhia) khama chêng leh thinga chêng chi an aw thinga chêng chi hi zawl nuam An thluak a nem deuh Ramsa chungah th neinn an ring thin
lûm	— timawi, tinuamtijkhawha lam
neih cher thil	— sum leh pai
neih chawng	— neih kim
pualchang hmul	— nula tha tlangval tha
pualchangku	— vapual mei tha ber lai
Puallênga (n)	— tlangvâl zawng zawng tad hming intâwm (Common noun)
Pheiphung	— ke
phurhlân	— êm
Pamanga bahzâr	— chhimthiang
ram loh	— lo, thlawhhma ram
râlván	— tək tək tla
râwl (Pawí tawng)	— chaw
Rodânga	— Rorehlova Fanai lai
rua	— phulrua (rua bang=phuli- ang)
sâwnfâng	— buh
sahmul	— ram hoim
sahlâm	— mī lu khaina thingphun

h chhaw	— thingding amaha to
than kham	— thiango entirna chhawl bản
	— thang bak thanna dâl sai
	thanna hmabak
lung	— ZAHAU khua khaw hming
kawl	— sakei
khua	— sa chenna ram
thing zâr	— khuangchawî tûrin emaw,
	sa chhum nana thing an
	fawm khawm sa an zar ro
chhawn	— chhawn
on	— tawn thiât tawn tîr (v) rei
	tak (adj)
	— chék sít
lawr,	— thing sat thla, kít
ah	— ruat rêl
ng lei	— vântlang tawngka
anthla n	— thlanthla kakpawl, chang
	hlawî
lang har tui luan	— hmêl tha tangkaraw tui luan
lang thlah nênte puan	— puan tha, vai puan
lang khuandim	— pasal nei
langpai hâr ang	— mawî, nalh vai har ang
	mawî
langpai	— vai anpai
lang sùl	— sul hnu hma
langhleî	— thlang lehzuâl
ui leh luang	— lui hming
eng	— tleng thing thing hming
awn (Pawî Zahau	— leh tawh
awng)	zâwk
an	— Tlâng hming (Lurh leh Tan
	lasî awmna)
en ang	— kaiţên leika
ang zir ziar	— tha, nalh
akâwl chuan tlâng	— tlâng, Khuangthing rama

		tlang hming, tlang tinrêng
		a ni thei
Vuangtu (n)	—	Pawi chi khat hming
zâwl (v)	—	ngai nula ngai
ziâ-âm (n)	—	hmaram pawnfên
zawh loh siah	—	tum phak loh nula
zuan	—	va pan hnaih chilh
zing zhr	—	khual zin
zâu (n)	—	luhkapui zau tak a ni Zaw
		zazo pa chauhvîn hei bi
		dawh thei
zawl vanbûk	—	zawlbuk
Zathang (n)	—	Zahau Pawi

ZORAM

TÂN

By. VAWMPHUNGA